49ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1289 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ 7/20 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1905 7 ԲԼԷՃԷՊ 1323 — 20 ԻԼՈՒԻ 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S.-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գալաթիոյ Ալի Ճամբէ՛ի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն արուիր

Մանզումէի Էֆքիարը

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱԶԱՏՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنجه یومی وسایی غزته‌در
ادحانسی قریه : جادّهٔ عالی
۳۸ نومرولو عثمانلی قونستانتینیه‌ده چیقار

ԳՆԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆՔ
	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

Առեւտրական Կեանքը

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՄԻՋԱԶԳՅԻՆ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ
1904—5 ՏԱՐԻՆ

Պ. Արթիւր Ռաֆալովիչ 1891էն ի վեր ամէն տարի կը հրատարակէ Մառck Ֆինանսիէ անունով կարեւոր գործ մը։

Վերջերս լոյս տեսաւ այս գործին 14րդ հատորը, ուր ընդարձակ տեղեկութիւններով պարզուած են 1904 Մայիսէն մինչեւ 1905 Յունիսի մէջ պատահած դրամական-առեւտրական կարեւոր գործերը և անոնց պատճառներն ու հետեւութիւնները։

Վերջին հատորին ամփոփումն է հետեւեալը.—

Հեղինակը 20րդ դարու առաջին 4 տարիներու տնտեսական վիճակը ու գործերուն ընթացքը անօրինակ ու բոլորովին անիներդաշնակ կը գտնէ։ Մէկ կողմէն թէ Եւրոպոյ և թէ Ամերիկայի մէջ գործուած տնտեսական սխալներ ու չափազանցութիւններ անչարժութեան մատնեցին դրամագլուխները և միւս կողմէ զանոնք բոլորովին ցրուելով, պատճառ եղան զանազան հրապարակներու ընդհանուր նիւթական անկումներուն։

1904ին հազիւ և կարծես հրաշքով մը կը սկսին բարւոքիլ Անգլիոյ դրամական գործառնութիւնները, որոնք վերջին ծայր դժուարացած էին Թրանսվալի պատերազմին պատճառու։ Տոկոսի սակը կ'իջնէ 3 %ի և գործառնութիւնք կը սկսին իրենց նախկին ընթացքը առնել։ Անգլիոյ դրամական սոյն վիճակէն անշուշտ զգալարար ազդուած էին եւրոպական միւս հրապարակները, թէեւ անոնք կանոնաւոր կերպով կը շարունակէին իրենց աշխատութիւնները։

Նոյն տարւոյ ամէնէն կարեւոր դէպքը եղաւ ռուսեւճարքն պատերազմը։ Ամէն ոք կը սպասէր թէ այս պատերազմը անտեսական շատ դէշ հետեւութիւններ պիտի ունենայ և դրամական հրապարակներու վրայ չափազանց պիտի ազդէ։ Այլ սակայն և ոչ մին տեղի ունեցաւ։ Լիզիֆառակը, ցոյց տուաւ դրամի առատութիւն՝ մանաւանդ Բերլինի հրապարակին վրայ։

Ամերիկա Բանամայի ջրանցքին համար 200 միլիոն ֆր. վճարեց Ֆրանսայի և Ֆրանսա 800 միլիոն ֆր. փոխ տուաւ Ռուսիոյ՝ պատերազմի ծախուց և մանաւանդ անոր դրամական կազմակերպութիւնը հաստատ պահելու համար։

Այդ միջոցին Գերմանիա իր դրամագլուխը աւելի իր ներքին զարգացման գործածեց։ Առեւտրական ճարտարային յարաձուն պէտքերուն լիուլի բաւելու համար դրամական աւելի լայն գործառնութեանց ու դրամական նոր հաստատութեանց պէտքը զգալի եղաւ։ Երկու գերման մեծ պանքաներ մեծ թիւով մասնաճիւղեր հաստատեցին երկրորդական հրապարակներու վրայ, նիւթապէս օգնելու համար այն առեւտրականներուն և սէնտիքաներուն, որոնք ճարտարային ինչ ինչ ճիւղեր պաշտպանելու համար կը կազմուէին։

Վերը ըսուեցաւ թէ 1904ի վերջը Անգլիոյ դրամական վիճակը բարւոքեցաւ։ Այս մասին տարբեր գաղափար մը կը յայտնեն անգլիացի մաքսապաշտպանք։ Ասոնք կը կարծեն թէ ընդհակառակը Անգլիոյ դրամական վիճակը աւելի վատթարացաւ, գործերու ընթացքը հետզհետէ աւելի դէշցաւ և հետեւութիւնը ծանր պիտի ըլլայ Անգլիոյ համար։

Բոլորովին սխալ են այս խօսքերը, կ'ըսէ Մ. Ռաֆալովիչ։ Տոկոսի սակին իջնելը, դրոշմատուրքի հասոյթը, clearing-houseներու գործառնութեանց աւելնալը բաւական ապացոյցներ են Անգլիոյ դրամական գործերուն 1904էն ի վեր բարւոքելուն։

Գալով Ռուսիոյ՝ Մ. Արեւելքի պատերազմը ցոյց տուաւ թէ այդ երկրին մէջ ժամանակէ մը ի վեր տեղի ունեցած դրամական բարենորոգումներ և զոհողութիւններ ապարդիւն չեն մնացած։ Ռուսիոյ գլխաւոր նպատակն էր իր դրամական ոյժը Ռուսիան անանկէ մը պաշտպանելու համար որ տրամադրելի պահել, թէեւ աւելի նպաստաւոր պիտի ըլլար եթէ այդ ոյժը խաղաղական գործերու համար ապահէր։

Վերջին պատերազմը ցոյց տուաւ թէ Ռուսիա նիւթապէս բաւական զօրաւոր էր և կրցաւ Փեսարվարէն մինչեւ Մայիս իր միջոցներով հոգալ իր պատերազմի ծախքերը։ 156 միլիոն ռուպլ ծախք ըրաւ, 148 միլիոն ռուպլ իր պետական զեղչեց և 452 միլիոն ռուպլի թուղթ հրապարակ հանեց։

Պատերազմի մէջ դրամական տեսակէտով Ճապոն աւելի անձուկ վիճակ մը ունէր։ Իր ծախքերը հոգալու համար նոր տուրքերու, և շարք մը ներքին ու արտաքին փոխառութիւններ կնքելու ստիպուեցաւ։

Մ. Ռաֆալովիչ կ'ըսէ թէ այս պատերազմին առթիւ անգին դրամագլուխներ իրենց բնական կանոնաւոր ընթացքէն չեղած էին և հաշտութեան կնքումով նորէն պիտի շարունակէ այդ ընթացքը և առեւտրական ու ճարտարային գործերու մէջ, ինչպէս նաեւ դրամական հրապարակներու վրայ տնտես. աւելի նոր ու կարեւոր փոփոխութիւններ տեղի պիտի ունենան։

Ա. ԴԱԼԿԱՐԱՆԵԱՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՍԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՔՈՆՔՈՐՏԱԴՈՅԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Քոնքորտադոն վաւերական նկատուելու համար կարգ մը պայմաններու պէտք կայ, որոնց առաջինն է պահանջատէրներուն հաւաքումով և խորհրդակցութեամբ կատարուիլը։ Քոնքորտադոն մնանկին և իր պահանջատէրներուն միջեւ հաշուոց կարգադրութեան միջոց մը և մասամբ ալ պահանջատէրներուն կողմէ առնելիքի զեղչ մը ըլլալով, ըստ օրինի բոլոր պահանջատէրներուն հաւասարութեանը կը կարօտի։ Բայց որովհետեւ մնանկը իւրաքանչիւր պահանջատէրի հետ զատ զատ քոնքորտադո չի կրնար կնքել, պարտաւոր է ամէնուն հետ միեւնոյն ատեն համաձայնիլ։ Եթէ պահանջատէրներէն գոնէ մէկը քոնքորտադոյին կնքման հակառակի, թէ՛ միւս պահանջատէրները և թէ մնանկը ի հարկէ պիտի վնասուին։ Ասոր համար մեծամասնութեան ձայնը վճռական կ'ըլլայ։ Օրինակի համար, եթէ մնանկ մը իր ներկայացուցած հաշուեկշիռին մէջ 30 հոգիի 150,000 ղրշ. պարտք ունենալը յայտնէ և ասոնցմէ հինգը չներկայանան և միւս հինգին առնելիքները սէնտիքներուն կողմէ անընդունելի նկատուին, և եթէ մնացեալ 20 անձերու 18ին պահանջը վերջնական նկատուի և երկուքին պահանջը տարակուսելի ըլլալուն համար վերապահութեամբ ընդունուի, և պահանջքին քանակութիւնն ալ 80,000 ղրուշ ըլլայ, քոնքորտադոն կը պատրաստուի 11 հոգիի ձայնով, որոնց պահանջքը 60,000 ղրուշ է։ Իսկ եթէ քոնքորտադոյի ժողովին միայն 16 հոգի ներկայանան և 9 հոգիին պահանջքը յիշեալ 16 հոգիին պահանջքին երեք քառորդին հաւասար ըլլայ, քոնքորտադոն չի կրնար պատրաստուիլ։

Առանձնաշնորհեալ պահանջը ունեցողները մինչեւ որ իրենց առանձնաշնորհումէն եւս չկենան, չեն կրնար քոնքորտադոյի ժողովին մէջ ձայն ունենալ, որովհետեւ միւս պահանջատէրներէն նախապատուութիւն ունին։ Սակայն եթէ առնելիքի մը փոխարէն գրաւ կայ և այդ գրաւին արժողութիւնը ամբողջովին չի գոցեր պարտքը, մնացեալին համար առնելիքորը կրնայ քոնքորտադոյի ժողովին մասնակցիլ։

Քոնքորտադոյի կազմութեան համար թէ՛ անձնական մեծամասնութիւն (էքսէրիէթը չախսիյէ) և թէ դրամական մեծամասնութիւն (էքսէրիէթը մէպլաղիէ) պէտք է ըլլայ։ Եթէ երկու մեծամասնութիւններն ալ չգոյանան, սընանկութիւնը իւնիօն կ'ըլլայ։ Իսկ եթէ միայն մէկ տեսակ մեծամասնութիւն գոյանայ, այսինքն կա՛մ անձնական կամ դրամական, այս պարագային մէջ քոնքորտադոն անմիջապէս չի մերժուիր, այլ առ առաւելն 8 օրէն պահանջատէրները նորէն կը գումարուին և առաջին ժողովին մէջ յայտնուած կարծիքները նկատի չառնուելով, խնդիրը նորէն խորհրդակցութեան կ'ենթարկուի։ Եթէ այս անգամ ալ ըստ առաջնոյն մինակ անձնական կամ դրամական մեծամասնութիւն գոյանայ, այլ ևս քոնքորտադոն չտոր-բագրուիր։

Խարդախ մնանկը քոնքորտադո չի կրնար ստորագրել տալ, որովհետեւ քոնքորտադոն մնանկներուն համար օգտակար է և այս օգտակարութիւնը պահանջատէրներուն կողմէ չնորհուած զոհողութիւն մը ըլլալով, խարդախութիւն ընող անձի մը համար զոհողութեան պէտք չի տեսնուիր։ Միայն որոնանկութեան մը խարդախ ըլլալուն վճիռը եթէ վերջնական հանգամանք մը չէ առած, պահանջատէրները իրենց միջեւ ժամանակամիջոց մը կ'որոշեն և եթէ այդ պահուն մնանկին անպարտութիւնը հաստատուի, այն ատեն պահանջատէրները կը գումարուին քոնքորտադոյին կազմութեան վրայ խորհրդակցելու համար։

Քոնքորտադոն վաւերական ըլլալու համար պէտք է դատարանէն հաստատուի ութ օրէն, որու միջոցին թերեւս ո՛ւ և է առարկութիւն ընող ըլլայ։

ՆՇԱՆ ԶԵՕՄԼԷՔՃԵԱՆ
Փաստաբան

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ ՇԱՊԻՆ ԳԱՒԱՌԻՍԱՐԻ ՄԷՋ

Հաւկիթի գործը առաջ շատ անընչան թուեցաւ, սակայն հետզհետէ արագ սպառում գտաւ, սա տարբերութեամբ մինակ որ գաւառի բնակիչներուն ածան կերած մէկ ուտելիքին գինը բարձրացուց (առաջ 3—5 հաւկիթը 10 փր. կ'արժէր, մինչդեռ հիմակ 2 հատ տասը փարայ է)։ Մասնաւորաբար այդ գործով զբաղողներ կան՝ որք Կիւրասոնի, Օրտուի և Տրապզոնի հետ կը գործեն։ Դժբախտաբար հաւկիթը առատացնելու միջոցներուն վրայ խորհող չկայ ըլլօրէն։ Ասոր պիտի անդրադառնանք քիչ մը վերջ կենդանաբուծութեան բաժնին մէջ, ուր պիտի տեսնուի արդէն թէ Կիւրասոնի, —որ Գարահիսարէն նուազ հնաբաւորութիւն կրնայ ունենալ—, հաւաբուծութեան ունեցած առաջացումին հակառակ, Գարահիսարի մէջ հաւաբուծութեան քայլ առնուած չէ։ Առաջ եկած հաւկիթի արտադրութիւնը գիւղացիներուն դրան հաւերէն է։ Մեր գիւղերուն մէջ ամէն տուն 5—10 հաւ կ'ունենայ սովորութեան համեմատ։ Եթէ քիչ մը ամէն մարդ հաւերը շատցնել կ'ուզէ, ան ալ բան մը աւելի ունենալու համար է։ Հաւաբուծութեան մէջ կարելի է աւելի մեծաքանակ ապրանք արտադրել։

⁂ Պանիր եւ սեր.— Պանիրը երբեք տեսակ է։ Սալամուռա, Բրուկի և տիկի պանիրներ։ Առաջին տեսակը ազը դրուածն է որ տուներու մէջ կը գործածուի, չուկան սպառածը՝ բրուկը և կամ տիկը կոխուածն է, որուն առաջինը աւելի համեղ և լաւ կ'ըլլայ։ Կիրասոն մեծ քանակութեամբ տեղական պանիր կ'ընդունի Գարահիսարէն, մանաւանդ տիկով։ Գարահիսարի տիկճորները չատ անուանի են։ Ասոնք պզտիկ տիկեր են՝ (50 տիրէմնոցէն մինչեւ 1 օքա) սերով լեցուած, որոնք հոդուրքլու անունով կը ճանչցուին և խիստ համեղ կ'ըլլան։ Եթէ այս ճիւղին վրայ մասնաւորաբար գործել ուզող ըլլայ, կրնայ մեծ սպառում ունենալ։ Հիմակ Կիրասոնը շատ կ'առնէ ասկից։

⁂ Իւղ.— Ասոր ալ յաճախորդը Կիրասոնն է, որուն տեղական իւղը չի կրնար գոհացնել զինքը։ Սովորաբար կովկասներու (փայտէ ման) մէջ լեցուած կ'ըլլայ, և այսպէս կը ծախուի։ Ցաւալի է որ տեսակը աղնուացնելու մեծ ջանք չի տեսնուիր գիւղացիներու քով և արդէն եղածովը կը բաւականացուին։ Թէեւ այժմ ալ վար ապրանք մը չէ, բայց վերջապէս տեսակի աղնուացումը սպառման և գինի առաւելութիւնով կրնայ օժանդակ ապրանք։

⁂ Մեղուաբուծութիւն.— Այս ճիւղը բաւական առաջացած է գաւառին մէջ։ Գիւղերուն մէջ փեթակներ բաւական շատ կան և Գարահիսարի մեղրի արտադրութիւնը առատ է։ Մովեղերքը ամբողջ և նոյն իսկ մինչեւ Գոլիս կրնայ զրկուիլ Գարահիսարի մեղրը։ Ամէն տարի մեծաքանակ տիկճոր և մեղր կ'երթայ։ Մեղրի համար սառախ (փայտէ ման) կը գործածեն։ Ասիկա ի հարկին կրնայ լաւ մը թոցուիլ ու ծեփուիլ, ճանապարհի անպատեհութիւններէն ազատ մնալու համար։ Մեղուաբուծութեան համար մասնաւոր ուշադրութիւն եթէ դարձուի, անօգուտ չըլլար երբեք։ Մեղրին մէկ տեսակն ալ կայ, որ թունաւոր է։ Ասիկա կրնայ ճանչցուիլ յաճախ և հրապարակի վրայ չի ծախուիր։

⁂ Կենդանաբուծութիւն.— Այս արհեստը, որ այնչափ խոստմնալից է և շահաւէտ, կրնայ շատ նպաստաւոր արդիւնք ձեռք բերել Գարահիսարի գաւառացիներուն համար, եթէ լուրջ ուշադրութիւն դարձնեն։ Գիւղերուն մէջ հոտեր, արջառներ և կամ ընտանի կենդանիներ պահողներ չեն պակսիր, բայց վերջապէս կենդանաբուծութիւնը առանձին նշանակութեան արժանի է։ Գարահիսարի կենդանաբուծութիւնը աւելի առաջ գացած կ'ըլլար ապահովաբար, եթէ ժողովուրդը բարեկեցիկ վիճակ ունենար։ Արօտատեղիներ կան գաւառին ամէն կողմերը, որոնք առատ և հիւթեղ խոտ կը մատակարարեն արջառներուն համար։

⁂ Հաւաբուծութիւն.— Հաւկիթի սպառման օրըստօրէական աճումը թերեւս գրգիռ մը ըլլայ որ հաւաբուծութեան մասնաւոր հոգ տանին և ո՛չ միայն հաւկիթի արտադրութիւնը, որ չանու աղ՝ որ աղբիւր մըն ալ է, շատ ըլլենն՝ այլ նաեւ ազնուացնեն հաւերու տեսակները։ Քաղաքին մէջ նոյն իսկ կարելի է լաւ հաւնոց մը պահել առանց դժուարութեան, կը բաւէ որ կամք ըլլայ։

⁂ Շերամաբուծութիւն.— Ակէց 40—50 տարի առաջ այս արուեստը շատ ծաղկած է եղեր հոս, և այգիներուն մէջ մեծ տարածութիւնով տեղ մըն ալ թթենիի յատկացուած, վերջը մուրի անձանօթ պատճառով չերամաբուծութիւնը վերջ գտեր է։ Գարահիսարի թէ՛ օդը, պարտէզները և թէ միջավայրը ամէն առաւելութիւն կ'ընծայեն չերամաբուծութեան և թթաստաններու համար։ Սակայն սա վերջին քառորդ դարու մէջ բոլորովին մոռցուած էր այս արհեստը։ Երկու երեք տարիներէ ասդին բաւական փափաք մը կը տեսնուի դարձեալ ծաղկեցնելու համար չերամաբուծութիւնը Գարահիսարի մէջ։ Մեծ աշխատութիւն պէտք է թթաստաններու պատրաստութեան համար։ Հիմակ ժողովուրդը քիչ շատ չերամ կը բռնէ թէեւ, բայց ատիկա իրեն գործ ընող չիկայ։ Ասոր պատճառը թթենիի պակասն է։ Պտուղ տուող թթենին չերամին օգտակար չի կրնար ըլլալ, և Գարահիսարի թուներն ալ պտղատու են։ Շատ մը հողեր, որոնք արմտիքի մշակութեան, բանջարանոցի և այլ ցանքերու կը գործածուին, թըթաստանի վերածուելով անհամեմատ շատ պիտի արտադրեն անշուշտ։ Գիւղերուն մէջ, մանաւանդ Աշխար-օվան աւելի աշխատութիւն կը տեսնուի չերամապահութեան համար։ Բիւրք գիւղին մէջ բաւական ընդարձակ տարածութիւնով հողեր թթաստանի յատկացուած են։ Ածպտեր, Անդրեաս ալ դեռ նոր ձեռնարկներ կ'ըլլան այս մասին։ Սիսի և Ածպտերի վանքերու հողերուն մէջ բազմաթիւ Պրուսայի թթենիի տունկեր տնկուեցան։ Այս մասին ուշադրութիւն ընծայել կ'արժէ տեղին առաջնորդարանին կողմէ։ Մեր վանքերու հողերը չերամոցներ կրնան պահել։

Գ. ՕԶԱՆԵԱՆ

ԲԱՄՊԱԿ

Վերջին հեռագիր
Սրօթ 5.49

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. երես)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՒՐԹՕՆԸ 66

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՓԱՐԱՅՈՎ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԺԸ.

ՈՒՐ ԼԱՎԱՌԷՏ ԿԸ ՄԵՌՆԻ

Կառապանը անմիջապէս սանձերը ժողուեց ու մէկ երկու մտրակի հարուածներով սկսաւ քառամբակ արշաւել տալ ձիերը, կառքը չանթի նման կը սուրար, միւս կողմէ Ֆոլօռոի կառքն ալ անկէ նուազ արագութեամբ չէր որ կը քալէր, այնպէս որ երկու կառքերը զրեթէ իրարու հետեւէ կ'երթային։ Այսպէս բաւական ատեն յառաջանալէ ետք երկու կառքերն ալ ստիպուեցան կանգ առնել փողոցի մը բերանը, ուր ստուար բազմութիւն մը հաւաքուած էր։ Սըր Մօռլբթօնի կառապանը անգլիական ոսկին շահելու ակնկալով նոր խօշուրդ մը յղացաւ։ Անմիջապէս ինքզինքը ժողվեց, ձիերը մտրակեց և սկսաւ գոչել,

—Ոստիկանութեան պաշտօնեան կու գայ պարոններ, ճամբայ բացէ՛ք։

Բազմութիւնը վայրկենաբար բացուեցաւ. կառքը սուրաց որմէ ետք կրկին ամբոխը խռնուեցաւ։ Ֆոլօռոի կառապանը սակայն որ պատճառ մը չունէր նոր աչքացութիւն մը ընելու, չկրցաւ ազդու միջոց մը գործածել, սկսաւ պարզ խօսքեր ուղղել ամբոխին, որ սակայն առանց կարեւորութիւն տալու կը մնար իր տեղը։

Մինչդեռ Սըր Մօռլբթօնի կառապանը օգտուելով ամբոխէն կայծակի արագութեամբ սուրալ սկսաւ եւ մտաւ կողմնակի փողոց մը ուր այլեւս անկարելի էր որ Ֆոլօռոի կառքը գար զինք գտնէր։ Վաչխառուն հասկցած ըլլալով այս դժուարութիւնը ետ կեցաւ այլեւս անգլիացիներուն կառքը հետապնդելու գաղափարէն եւ հիւրանոց վերադարձաւ, ուր որոշեց նաւահանգիստ երթալ ու մեկնելու պատրաստուող չոգենաւերը աչքէ անցընել, փախստականներուն հետքը գտնելու համար։

Ֆոլօռի երբ այս մտածումներով ներս կը մտնէր հիւրանոցին դռնէն, մէկը տեսաւ որ անկէ կ'ելլէր, այս անձը Ֆոքս Բասիֆիք չոգենաւային ընկերութեան մթերանոցին պահապան Իւլանտացի Վէնսընդն էր որ պանդոկապետին եկած էր Լավառէտի վրայ տեղեկութիւն առնելու համար, և որմէ հասկնալով որ հիւրանոց վերադարձած չէ Լավառէտ, ուսերը թօթուելով՝ դռներէն կը վերադառնար։

Վէնսընթ Լավառէտի կողմէ երկու անգամ ճաշի հրաւիրուած ու հիւրանոց եկած էր, հետեւաբար անոր այս տեղուանքը պտտիլը կրկին ուշադրութիւնը գրաւեց Ֆոլօռոի որ անոր քով քըսրռտելով,

—Կարծեմ ձեր բարեկամը կը փնտռուէք, ըսաւ.

—Այո՛, պարոն պատասխանեց Վէնսընթ,

—Ես ալ զայն կը փնտռեմ։

—Դո՛ւք ալ զայն կը փնտռէք։

—Այո, պարոն, Ֆրանսայէ մինչեւ հոս մէկտեղ ճամբորդեցինք, և հիմա անոր բացակայութիւնը տեսնելով՝ մրտանոգութեան ենթարկուած եմ։ Ինքը երէկ ասկէ մեկնած էր ձեզի հետ և երբ հիմա զձեզ տեսայ կը յուսայի տեղեկութիւն ստանալ անոր նկատմամբ։

Վէնսընթ տխուր երեւոյթ մը առնելով,

Աւա՜ղ, գոչեց, ես ալ անոր նկատմամբ տեղեկութիւն մը չունիմ, կը կարծեմ թէ մեռած է, ինքը անանկ գըրած է ինձ։

—Ի՞նչ կ'ըսէք, հարցուց Ֆոլօռի յանկարծակիի գալով, մեռա՞ծ, միթէ կարելի՞ բան է։

—Ճշմարտութիւն է ինչ որ կը խօսիմ. ահաւասիկ հօրեղբօրորդւոյս ձեռագիր տոմակը։

—Անիկայ ձեր հօրեղբօրորդի՞ն է, հարցուց Ֆոլօռի, հետզհետէ աւելցնելով զարմանքը։

—Այո՛, Իւլանտայէն յատկապէս զիս տեսնելու նպատակով եկած է։

Մարդուն այս յայտարարութեան առջեւ Ֆոլօռի դժուարաւ կրցաւ սանձել սրտին հրճուանքը. բացայայտ էր որ Լավառէտ իր դարձուածքներուն գործիք ըրած էր այս մարդը, որ միամտաբար անձնատուր եղած պէտք էր ըլլալ անոր համոզիչ լեզուին ու հմայող շարժուձեւերուն։ Ուստի այսչափ մը թելին ծայրը ձեռք անցընելէ ետք ամբողջ իրողութիւնը հասկնալու փութկոտութեամբ։

—Արդարեւ շատ վշտացած կը տեսնեմ զձեզ, ըսաւ, կը հաճի՞ք գաւաթ մը Բօրթօի գինի ընդունիլ թէ՛ կը խմենք և թէ՛ կը խօսակցինք։ Կրնայ ըլլալ որ երկուքս գլուխ գլխի տալով կարող ըլլանք հօրեղբօրորդիդ գտնել որովհետեւ ես չեմ կարծեր որ մեռած ըլլայ ան։

Մինչեւ հիմա չէ տեսնուած մէկը որ գաւաթ մը Բօրթօի գինին մերժէ, հետեւաբար Վէնսընդ ալ քաջութիւն չունեցաւ այս հաճելի առաջարկը մերժելու, ուստի երկուքը մէկէն ուղղուեցան Ֆոլօռոի սենեակը, ուր վաչխառուին հրամանին վրայ հիւրանոցին ծառան ներկայեց չիչ մը Բօրթօի գինի, որուն վրայի թանձր փոշին կ'ապացուցանէր անոր հնութիւնը։ Վաչխառուն հիւրամեծարութեան մեծ չափով բացաւ սրուակը ու սկսաւ գինի մատուցանել իրեն ու Վէնսընթի։ Ասանկ առատաձեռնութիւն մը նախընթացը չունէր Ֆոլօռոի համար որ թէեւ սրտանց հալ ու մաշ կ'ըլլար թանկագին գինիին ասանկ պարապ տեղը վատնուիլը տեսնելով, սակայն միւս կողմէ կ'ուրախանար որ այս զոհողութիւնը առիթ պիտի տար իրեն Լավառէտի հետքը գտնելու։ Ուստի երկու անձանօթները հիմա գինիին շնորհիւ դէմ դէմի անցած՝ վաղեմի ծանօթներու նման կը տեսակցէին։ Վէնսընդ Լավառէտի ու իր մտերմութեան պարագաները կը պատմէր, ինչ որ վաչխառուն մանկ կ'ընէր զարմանքով ու զայրոյթով։

Այս միջոցիս Սըր Մօռլբթն ու աղջիկը քաղաքին մէջ պատոյտ մը կատարելէ ետքը ճաշեցին եւ մտան այն շոգենաւէն ներս որ պիտի մեկնէր նաւադէպ ի Զինական եղերքները իր հետ փոխադրելով նաեւ դիակները Ամերիկա մեռած Զինացիներուն։ Շոգենաւը ամբողջ բեռները առած, եւ լիաշոգի կը սպասէր մակընթացութեան՝ ճամբայ ելլելու համար, ծխնելոյզին յորդառատ ծուխերն ալ արդէն մեկնումի ժամուն հասած ըլլալը կը ցուցնէին թէեւ, սակայն Միս Օռէթ չէր կենար հանգիստ ընել ու անհամբերութեամբ կը ճեմէր սանդուղքներուն վրայ։ Սրտի տէր աղջիկը աչքերը յառած քարափին վրայ վիտացող բազմութեան՝ հաւատամք կ'ըլլար սա մտատանջութիւնով թէ, արդեօք վաչխառուն այս անգամ ալ մատ պիտի խառնէ՞ գործին ու անակնկալ կերպով մէկեղ ելլելով պիտի վանդէ՞ Լավառէտի ծրագիրը։

Նաւապետը որ Միս Օռէթէ քանի մը քայլ անդին կեցած էր, նոյնպէս անձկութեամբ կը զննէր քարափը. չգիտնաւին այս մեկնումի ժամուն թէեւ անկարելի էր որ բեռ ու ճամբորդ դար, եւ սակայն ճամբորդութեան դէպքերը ընդհանրապէս անակնկալներ չատ կ'ունենային և մարդը հիմա ալ կը սպասէր որ վերջին վայրկեանին յանկարծակիի չգար։

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ

"ՄԻՔԱԶԱ,, ԶՐՍԱՀԱՒՈՐԻՆ ԱՐԿԱԾԸ

ԾԱՆՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐ

Ծովակալ Թօկոյին դրօշը կրող «Միքազա» զրահաւորէն արկածի հետեւանքով հրդեհ ծագելով, անցեալ երեքշաբթի գիշեր Սասէպոյի նաւահանդիստին մէջ ընկղմեցաւ։ Վերջին թղթաթերով առնուած Եւրոպական թերթեր այս արկածին մանրամասնութիւնները հետեւեալ կերպով կը պատմեն.

«Միքազա» Ճաքոնի գլխաւոր նաւարաններէն մին եղող Սասէպոյի մէջ խարիսխ նետած էր, երբ մեծ կայմին տակ արկածով հրդեհ ծագեցաւ։ Բոցերը անմիջապէս տարածուեցան խելքին կողմը գտնուող ռազմանիւթի շտեմարանին, որ հրդեհին պատահելէն գրեթէ ժամ մը ետքը բռնկեցաւ։ Զրահաւորին աջակողմը մեծ ճեղք մը բացուելով, ահագին զրահաւորը ընկղմեցաւ։

Բարեբաղդաբար ծովակալ Թօկօ հրդեհին պահուն զրահաւորին մէջ չէր գտնուեր։

«Միքազա» ամէնէն զօրաւորն էր Ճաքոնական մարտանաւերուն՝ որոնք մասնակցեցան պատերազմին։ Զուշիմայի պատերազմին միջոցին ծովակալ Թօկոյի դրօշակը պարզած էր։ Անգլիոյ մէջ չշինուած էր և ի ծով իջեցուցուած 1900ին։ Դեռ նոր աւարտած էր երբ պատերազմը ծագեցաւ։

Այս զրահաւորը 15,440 թօնօ տարողութիւն մը ունէր, 122 մէթր երկայնութիւն և 23 մէթր լայնութիւն. մեքենաները 16,400 ձիու ուժ ունէին, և իր ունեցած երկու պտուտակներուն չնորհիւ ժամը 18 մղոնէն աւելի արագութիւն ունէր։

Իր զէնքերը որոնք չորս զօրաւոր էին 305 հազարերորդամէթր տրամագիծով 4 թնդանօթներէ, 152 հազարերորդամէթր տրամ. 14 թնդանօթներէ, 76 հազարերորդամէթր 20 թնդանօթներէ և 47 հազարերորդամէթր 8 թընդանօթներէ և 8 մեթրայէօղներէ բաղկացած էր. նաև 4 հատ թորբիլէ, որոնց երեքը ընդծովեայ էին։

Արկածին միջոցին զրահաւորին մէջ 600ի չափ նաւաղ կը գտնուէին որոնք խեղդուած կամ խիստ ծանր կերպով վիրաւորուած են։

Թօքիոյէն «Թայմզ»ի քաչուած հեռագրի մը նայելով՝ նաւաղներուն կորուստը հետեւեալներէն կը բաղկանայ.—Հինգ հոգի մնած, 251 հոգի անհետացած և 343 վիրաւոր։ Ասոնց մէջ կը գտնուէր մէկ սպայ մը որ մեռած է, հինգ սպայ անհետացած են, և 11 սպաներ վիրաւորուած են։ Այս զոհերուն պէտք է աւելցնել բազմաթիւ նաւաղներ որոնք օգնութեան հասնելու համար ուրիշ նաւերէ զրահաւոր փութացած էին։

Միւսգա ճիշտ անգլիական զրահաւորի մը կը նմանէր։ Մ. Սէվիկի Ռայթ, միակ անգլիացի թղթակիցը որ արտօնութիւն ստացած էր այս զրահաւորը այցելելու Զուշիմայի ճակատամարտէն ետքը, կ'ըսէ թէ այդ ճակատամարտին ատեն մարտանաւը երեք ռումբ ստացած էր, սակայն ասոնք անգործանելի մեռա մը չեն հասուցած զրահաւորին։ Երրորդ ռումբը, որ պայթած էր կայմերուն մէջտեղ, շատ մը սպաներ սպաննած կամ վիրաւորած էր։ Նոյն ինքն ծովակալ Թօկօ բաւական ծանր վէրք մը ստացած էր։ Զրահաւորին մնացեալները անմիջապէս դարմանուած էին իր մէջի նաւաղներուն միջոցաւ, և զրահաւորը կրկին ներկուած էր։ Հակառակ շատ պարտասած ըլլալուն վերջին ճակատամարտէն, ծովակալ Թօկօ, գիշերները միայն չորս ժամ կը քնանար, և այսպէս իր մարդոց ընտիր օրինակ մը կը հանդիսանար։ Սպաներուն մեծ մասը մեծ փափաք մը ցոյց կուտային ուսանելու։ Կը խօսէին և կը գրէին անգլիերէն կամ ուրիշ լեզուներով։ Մ. Սէվիկ Ռայթ ասոնց մէջ ակրող համակրաչսութեան համար իր հիացումը կը յայտնէ, ասոնք զիրար եղբայր կը նկատէին։

Տէյլի Թելեկրաֆի Սասէպոյի թղթակիցը կը հեռագրէ.— Միքսզա նաւահանդիստ մտած էր ուրիշ մարտանաւերու հետ նորոգութիւն կրելու և ներկուելու համար։ Ամէն մարդ իր խորշին մէջ կը քնանար երբ լսուեցաւ «կրա՛կ կայ» աղաղակը։ Նաւաղները կէս հագուած կէս մերկ, վազեցին գործիքներուն քով, բոցերը մարելու համար։ Ամէն ոք իր պարտականութիւնը փատարեց խղճմտութեամբ։ Առաջին վայրկեանին տեսակ մը վարանում տիրեց։ Բանի մը վայրկեանէն բոցերը ծածկեցին ամբողջ նաւը մէկ ծայրէն միւսը։ Բոցերը կ'աւելէին կամքկը ուր խնուած էր նաւաստիներուն մեծ մասը պայքարելու համար այդ դիպուածական հրդեհին դէմ։ Այստեղ էր որ նաւաստիները ամէնէն աւելի տառապեցան։ Անհելի էր տեսնել այդ սրտակեղեք տեսարանը։ Ծովին ջուրը կարմրցած էր նաւին շուրջ։ Նաւաստիներէն շատեր վիրաւորուեցան այս խառնաշփոթութեան պահուն և երբ ազատուեցան, այնքան վիրաւորուած էին որ անկարելի էր անոնց ինքնութիւնը ճշդել։ Զոհերուն թիւին խիստ բազմաթիւ ըլլալուն պատճառներէն մէկն ալ սա էր թէ նաւաղներէն մեծ մասը մթերանոցները ղրկուած էին մարելու համար հրդեհը։ Եւ երբ մարտանաւը ընկղմեցաւ, այս թշուառները չը կրնալով վեր ելլել խղդուեցան հոն, մթերանոցներուն խորը։ Թէեւ անձերու կորուստը խիստ մեծ է, բայց մարտանաւին մնացեալները նուազ կը նկատուին։ Մարտանաւը 13 մէթր խորութեան մը մէջ միայն ընկղմած ըլլալով՝ յուսալի է որ ազատուի։ Այս մասին ճարտարագէտներ արդէն քննութեան սկսած են։

ՌՈՒՍԻՈՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դերման թերթերէն մէկուն Բեռլինոպուրկի թղթակիցը իր վերջին նամակին մէջ Ռուսիոյ ելմտական նախարար Մ. Բոքովցէվի հետ տեսակցութիւն մը ունեցած է։ Այս տեսակցութեան միջոցին նախարարին և թղթակցին միջեւ հետեւեալ չահեկան խօսակցութիւնը տեղի ունեցած է։

Թղթակիցը.— Դերմանիոյ վիճակագրական պաշտօնական պաշտօնեաներէն Մ. Մարթէնի կողմէ Ռուսիոյ ելմտական կացութեան վրայ հրատարակած մէկ գիրքին մասին գերման թերթերուն խորհրդածութիւնները ձեզի ղրկած էի։ Այդ խորհրդածութիւններուն նկատմամբ կարծիքիդ կը հաճի՞ք հաղորդել ինձ։

Նախարարը.— Մ. Մարթէնի հրատարակած գիրքին ո՛ր ասպեկտն կարեւորութեան զուրկ ըլլալը յայտնի է և գերման կառավարութիւնը արդէն պէտք եղած հերքմնագիրը հրատարակեց։ Այսու հանդերձ Մ. Մարթէնի հասած տեղեկութիւնները հերքելու համար պէտք է կարծիք յայտնել որոնց ստուգութիւնը ակներեւ և անուրանալի եղած պաշտօնական և վիճակագրական տեղեկութիւններուն վրայ հիմնուած ըլլայ։ Ակէց զատ, տարօրէն վերջը մոտենալուն առթիւ Ռուսիոյ ելմտական կացութիւնը վարկաբեկ ընելու ընութիւն ունեցող այդ կարգի տեղեկութիւնները և խորհրդածութիւնները հերքելու և ճշմարտութիւնը ի վեր հանելու համար պէտք կը զգամ կարգ մը յայտարարութիւններ ընել։ Նախ պիտի բացատրեմ թէ պատերազմին սկիզբէն մինչեւ ելմտական տարեւոյն վերջը Ռուսիոյ ելմտական կացութեան մէջ ինչ փոփոխումներ տեղի ունեցած են։ Ռուսիոյ ելմտական կարողութեան անխախտ մնացած ըլլալը ապացուցանելու համար պէտք է ի լոյս ընծայել այն վիճակագրական տեղեկութիւնները որոնք այս մասին զօրաւոր փաստեր են։

—Վերջին տարիներուն մէջ բնաւ ո և է արգելք մը չէ՞ պատահած Ռուսիոյ հասոյթներուն նուազութիւնը առաջ բերող։

—Պատերազմը և անոր անուղղակի հետեւանքը եղող դէպքեր Տէրութեան հասոյթները չեն նուազեցուցած։ Մինչեւ յունիսի վերջը հասոյթները ենթադրուածէն 60 միլիոն ռուպլի աւելի եղած են և պահեստի մնացուկներուն մէջ գտնուած գումարին ոչ թէ 1904 այլ 1903 տարիէն աւելի ըլլալը ապացոյց են թէ ակրութեան հասոյթները չեն նուազած։

—Ստո՞յգ է թէ վերջերս ներքին փոխառութիւններու կնքուած առեն դժուարութիւններ առաջ եկած են, և թէ նամանաւանդ այդ փոխառութեան վերաբերեալ արժեթուղթերէն Բեռլինոպուրկի մէջ շատ քիչեր գնած են։

—Բոլորովին անհիմն է թէ վերջին փոխառութեան առեն ո և է դժուարութիւն ծագած ըլլայ, և թէ Բեռլինոպուրկի մէջ անոր վերաբերեալ արժեթուղթերը ընդունելութիւն գտած չըլլան։ Այդ փոխառութեան վերաբերեալ արժեթուղթերուն ո՛ր ասպեկտն ընդունելութեան արժանացած ըլլալուն մասին ինձի ամէն օր տեղեկագրութիւններ կը հաղորդուին։ Ստացած վերջին տեղեկագրիս նայելով, դրամատուներու սէնտիքային կողմէ չրջաբերութեան հանուած 120 միլիոն արժեթուղթերուն 113 միլիոնը կարելի եղած է ետերեք չաբաթէ նուազ ժամանակամիջոցի մէջ չրջաբերութեան հանել։ Մինչեւ որ 120 միլիոնի արժեթուղթեր չի հանուին չրջաբերութեան, դրամատուններու սէնտիքային կողմէ տէրութեան գանձարանին յանձնուած ապահովութեան դրամը չպիտի վերադարձուի։ Ակէց զատ, թէ տէրութեան և թէ արժեթուղթերուն շահը կը պահանջէ որ այդ արժեթուղթերը տակաւ առ տակաւ չրջաբերութեան հանուին։ Օ. գոստոսի 8ին վերջին փոխառութեան արժեթուղթերուն չրջաբերութեան գինը 96 առ հարիւր էր, մինչդեռ այսօր 100ին հարիւրի բարձրացած է, և հաւանօրէն վաղը միւս օր հարիւրուկէսի պիտի բարձրանայ. վերջապէս բնաւ ճշմարիտ չէ թէ վերջին փոխառութիւնը ո և է դժուարութեան բաղխած ըլլայ։

—Ի՞նչ կը խորհիք այն մասին թէ Մ. Վիթթէ իբր թէ Բորթսմութի մէջ յայտարարած ըլլայ թէ Ռուսիա մէկ միլիառի չափ պահեստի ոսկեղրամ ունի, և թէ Ճաքոնի պատերազմական ծախքերը այդ դրամով պիտի կարգադրուին։

—Այն թղթակիցը որ կը պնդէ թէ Մ. Վիթթէի բերանէն լսած է այդպիսի յայտարարութիւն մը, անոր յայտարարութիւնները կամ սխալ հասկցած է և կամ անոր հրատարակութիւնը բոլորովին երեւակայութեան արդիւնք է։ Թերեւս Մ. Վիթթէ ըսած ըլլայ թէ կառավարական դրամատան և գանձարանին մէջ մէկ միլիառ 134 միլիոն ռուպլի պահեստի ոսկեղրամ կայ, և թէ 1899ի կանոնագրութեան համեմատ կառավարութիւնը այս պատերազմին հիմէն կընայ ուղղակի չափ թղթադրամ չրջաբերութեան հանել, և հետեւաբար Ռուսիա այս տեսակէտով կրնայ երկար ատեն պատերազմական ծախքերու դիմանալ։ Մ. Վիթթէ ամերիկեան թղթակցին այս իմաստով խօսած է, և սակայն թղթակիցը օխալ հասկըցած է։

—Նոր արտաքին փոխառութիւն մը կնքելու մտադրութիւն կա՞յ, մանաւանդ ասո՞ւդ է լրագրաց մէջ հրատարակուած այն լուրը թէ ամերիկեան դրամատէրներ պատրաստ են 400 միլիոն ռուպլի փոխ տալ Ռուսիոյ. ճշմարիտ է նաեւ թէ Մ. Վիթթէ այս փոխառութիւնը կնքելու պաշտօն ստանձնած է։

—Ես ալ թերթերուն մէջ կարդացի թէ Մ. Վիթթէ բանակցութիւններ պիտի կատարէ Մ. Նահանգաց մէջ փոխառութիւն մը կնքելու համար։ Մ. Վիթթէ նախարարաց Խորհրդոյ նախագահ և ելմտական նախարար ըլլալով, հետեւաբար փոխառութեան վերաբերեալ խնդիրներու համար արտօնեալ է ուղղած տեղը բանակցութիւններ կատարելու։ Բայց Մ. Վիթթէէ մինչեւ վերջին ժամուն ո և է լուր չեմ առած թէ 400 միլիոնի նոր փոխառութիւն մը ապահովցուցած է։

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱՒԱՐԱՐՈՒԹԵԱՄԲ.— Նիւ Եորքի լրագիրները կը հրատարակեն բնագիրը նամակի մը զոր նախագահութեան նախկին ադունական Թեկնածու Մր. Պրիյան ղրկած է Մր. Ռուզվէլթի, որով նամակագիրը չնորհաւորելէ ետք նախագահը՝ ռուսեւեռաբան պատերազմին վերջ տալուն իր յաջողութեանը համար, կը խնդրէ անկէ չարժում մը առաջ բերելու մշտատեւ խաղաղութիւն մը հաստատելու տեսակէտով. «Ինչո՞ւ համար, կը գրէ Մր. Պրիյան, արտօնութիւն չինդրէիք համաժողովէն՝ անկողմնակալ քննիչ յանձնաժողովի մը ենթարկելու այն բոլոր միջազգային խնդիրները որոնց մասին չահակից տէրութիւնները չպիտի կրնային համաձայնիլ, այնպիսի յանձնաժողովի մը, որ գրեթէ իւրաքանչիւր պարագայի մէջ, պիտի յաջողէր վէճի բոլոր չարժառիթները ջնջել և համերաշխութիւն գոյացնել»։ Մր. Պրիյան կ'աւելցնէ թէ, եթէ մեծ տէրութիւնները հաւանին մասնակցիլ սոյնօրինակ յանձնաժողովի մը կազմութեան և յանձն առնեն անոր քննութեան ենթարկել բոլոր իրենց վէճերը պատերազմ յայտարարելէ առաջ, պատերազմի վտանգները ղգալակէս պիտի նուազին։ Մր. Պրիյանի կարծիքով, Միացեալ Նահանգները, իրենց վայելած ազդեցիկ դիրքին չնորհիւ կատարելագէս պիտի կրնան այս խաղաղասիրական գործին նախաձեռնարկը ըլլալ։ Նախկին թեկնածուն սակէս կը վերջացնէ նախագահին ուղղած նամակը. — «Քիչեր միայն կրնան այդչափ բարիք ընել մարդկութեան համար։ Այս առիթէն չէ՞ք ուզեր օգտուիլ»։

ՀԱՐԱՒԱՔԻՐԻԿԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.— Տոքթ. Ճէյմսըն որ այս միջոցիս իր անձը կը դարմանէ Բարլսպատի մէջ, հետեւեալ կարծիքը յայտնեց Նայէ Ֆրայէ Բրեսսի մէկ թղթակցին, ափրիկեան գործերուն վրայ։ Տոքթ. Ճէյմսըն կը կարծէ թէ հիմնական նոր օրէնքով քայլ մը է որ կ'առնուի Թրանսվալեան վարչութեան մը հաստատման համար։ Այսուհետեւ Պօէրները այդ կռուանին վրայ պիտի պայքարին Անգլիացիներուն հետ, սակայն խաղաղասիրական պայքար մը պիտի ըլլայ ասիկա։ Երկրին զարգացումը մոռցնել պիտի տայ ցեղային տարբերութիւնները։ Չինարի գործաւորներու խնդրին գալով, տոքթ. Ճէյմսըն կ'ըսէ թէ անոնք անհրաժեշտ են երկրին հարստութեանց չահագործման, սակայն առժամեայ միջոց մըն է չինացի աշխատաւորներու գործածումը, որոնց տեղ պիտի բռնեն տակաւ ընիկները։ Գերմաններու եւ Հերէրէրոներու պատերազմին վրայ խօսելով, տոքթ. Ճէյմսըն յայտարարեց թէ Գերմանիա դժուարին գործի մը առջեւ կը գտնուէր։ Բնիկները կը յուսան թէ Անգլիա չեղոք պիտի մնայ։ Անգլիական հողին մէջէն զինուորական առաքումներ չընելուն պատճառը սա է որ Բարեյուսի գաղթավայրէն չորս միլիոն բնիկներ Հերէրէրոներու համախոհ են։ Ատոնք պիտի միանան Հերէրէրոներուն, եթէ երբեք Անգլիա փորձէ ո և է կերպով օգնել Գերմանիոյ։

Վիլհէլմ կայսր Բոպլէնցի մէջ արտասանեց ճառ մը, տոգորուած կրօնական ոգիով մը, որ կը յիշեցնէ իր մեծ հօրեղբօր Ֆրէտերիք-Վիլհէլմ Դ.ի մէկ համանման ճառը։ «Լոսիչէ Զայթունկ» կ'ըսէ թէ սխալ է այն եզրակացութիւնը թէ Վիլհէլմ կայսեր այդ ազդու բանախօսութիւնը արդիւնք եղած ըլլայ ձգտեալ կացութեան մը։ Վիլհէլմ Բ. յաճախ ազդու ճառեր արտասանած է, առանց կացութեան հետ ո և է առընչութիւն ունենալու։

ԲՈՐՆՎԻԼԻ ԶԱՆԴԱԿՆԵՐԸ.— Ի յիշատակ Ռուսեւեռաբն հաշտութեան, յառաջիկայ կիրակի օր Նորմանտոյ Բորնվիլ աւանին մէջ հանդէս մը տեղի պիտի ունենայ։ Կը յիշուի թէ այդ աւանին աւանդական զանգակներով էր որ հռչակուեցաւ հարիւրամեայ պատերազմին վերջը, որ տեղի ունեցած է Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջտեղ և որ տեւած է 1337 թուականէն մինչեւ 1453։ Այդ պատմական աւանին տաճարներուն հռչակաւոր զանգակներուն միանուագ զանդիւնեներէն ետքը գիւղին հրապարակին վրայ բացօթեայ ներկայացում մը տեղի պիտի ունենայ։ Գորնվիլի զանգակներուը անուն հռչակաւոր օբէրէթը պիտի ներկայացուի նոյն այդ Գորնվիլի աւանին մէջ։ Դաշտանդէսին մէջ խրնձորենիներու տակ պիտի պարեն հանդիսականները։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԾՈՒՄ.— Հիմա որ հաշտութիւնը կնքուած է, կրնանք գիտնալ թէ Մ. Արեւելքի պատերազմը զանազան ընտանեկան քայքայումներու ալ պատճառ եղած է։ Այս մասին Բեթերսպուրկէն կը հաղորդեն ֆրանսական թերթերուն հետեւեալ ընտանեկան դէպքը որ ժամանակէ մը ի վեր դատարանները կը զբաղեցնէ։ Ծովային բարձրագոյն սպայ մը, Ցուշիմայի նաւամարտին մէջ փոխանակ գանկը այրելով անձնասպան ըլլալու, ինչպէս ըրեր էին իր ընկերներէն շատեր, թող տուած է որ գերի վարեն զինքը։ Սպան Ճաքոնէն իր ամուսնին հետեւեալ իմաստով հեռագիր մը գրած է «Տակաւին դուն իմ ամուսինս պիտի համարես ինքզինքդ, և աղջիկս ալ իբրեւ հայր պիտի նկատէ զիս։» Սպային կինը, որ շատ հարուստ զօրավարի մը աղջիկն է, 20,000 ռուբլիի տարեթոշակ մը կը ստանայ իր հօրմէն, և ասկէ զատ նոյնքան գումար մըն ալ կը ստանար իր ամուսնէն. սակայն անոր անունը ջնջուած ըլլալով վերջերս ծովային սպաներուն ցանկէն, այլ եւս բան մը չպիտի ստանայ ծովային նախարարութենէն, ի հաշիւ իր ամուսնոյն։ Միեւնոյն ատեն կնոջ հայրը կը գրէ իր աղջկան թէ այլ եւս կոպէկ մը իսկ չը պիտի վճարէ իրեն եթէ ամուսնալուծութիւն չի պահանջէ իր երկնէն, որ անձնատուր ըլլալով արատաւորեց իր ընտանիքին պատիւը։ Մանկամարդ կինը ինքզինքը թշուառութեան եղերքը հասած զգալով, առանց վարանելու ամուսնալուծութեան դատ բացաւ իր ամուսնոյն դէմ։ Կինը երբ իմացաւ թէ իր ամուսինը գերի գացած է առանց վէրք մը ինկ ստանալու, գոչեց ցաւագին.— «Վէրք մըն ալ չէ առած։ Ինչ ամօթ Աստուած իմ»։

ՌՈՒՍ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ.— Նիքոլա կայսեր նախագահութեամբ գումարուած պետական խորհուրդ մը, 200 միլիոն ռուպլ սահմանեց ռուս նաւատորմին վերակազմութեան համար, որ հինգ տարիէն պիտի աւարտի։ Ռուս ծովային պաշտօնատունը ամերիկեան սէնտիքայի մը տարամարութեան տակ դրաւ Սեվաստաբոլի մօտ ընդարձակ վայր մը։ Սենտիքան այդ տեղին վրայ նաւարան մը պիտի կառուցանէ մարտանաւերու շինութեան համար։ Այս նաւարանը ամերիկեան մեքենաներով և կատարելապէս ամերիկեան դրութեամբ պիտի գործէ։ Մոսքուայէ կը ծանուցանեն թէ Ռուս Սինօդը որոշեց վանքերու և եկեղեցիներու գանձերէն 120 միլիոն ռուպլի հայթայթել կառավարութեան, ռուս նաւատորմին և Բանակին վերակազմութեան համար։

ՍՊԱՍՈՒՀԻՒ ՄԸ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ.—Եորքշայրի (Անգլիա) կոմսութեան Լիսս քաղաքին ամէնէն կանաչազարդ արուարձաններէն մէկը թատրհանդիսացաւ սոսկալի տառմի մը։ Մարթ Սմիթ անուն սպասուհի մը, 45 տարեկան, որ իր ամուսնէն բաժնուած կ'ապրէր, քանի մը չաբաթ առաջ ընտանիքի մը քով կը մնայ իբր ամէն գործ տեսնող։ Մարթ գոն կը թուէր իր նոր տեղէն։ Զարեքշաբթի առտուան օրիորդը հնչեցուց զանգակը, բայց պասուհին երեւան չելաւ ու օրիորդը կարծեց թէ բան մը գնելու համար դուրս ելած էր։ Իրիկուան դէմ խոհանոց երթալով՝ տանտիրուհին գտաւ մնաց իր առջեւ պարզուող տեսարանին հանդէպ։ Արեան լճի մը մէջ թաղուած էր Մարթ, դէմքը անհաղորդելի ուռեցած, կուրծքը ճեղքուած մէկ ականջէն միւսը. բազմաթիւ վէրքեր կը կրէին նաեւ ձեռքերը, թեւերը եւ սրունգները։ Ո և է զէնք չկար դիակին քով։ Ամէն ինչ ենթադրել կուտայ թէ գործածուած զէնքը ածելի մը եղած ըլլայ։ Կատարուած քննութենէն կը հետեւցուի թէ պայքար մղուած չէ մարդասպանին եւ զոհին միջեւ։ Մարթի կէսօրէն յետոյ ընդունած էր մարդու մը այցելութիւնը։ Ոստիկանութիւնը հետքի մը վրայ կը գտնուի։

ԴԱՂԹԱՑԻՆ ԴԱՑԹԱԿՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—Պադանկուլի մէջ հաստատուած գերման առեւտրական Տուներ բողոքագիր մը հրատարակեցին Համպուրկի թերթերուն մէջ, Հարաւային Քամէրունի գաղթական ընկերակցութեան դէմ թէ անգութ ընթացք մը կը բռնէ բնիկներուն դէմ։ Այդ բողոքագրին մէջ կը ծանուցուի թէ կոմս մը յիշեալ ընկերութեան չոգենաւերով իւրացուցեր է սեւամորթ բնիկներու ձկնարանները։ «Զենք ուղղեր երկրէն վռնտուիլ, մանաւոր ընկերութեան մը տրուած առեւտրականց պատճառաւ» կ'ըսեն բողոքագիրը։ Ֆրանսերէն թերթ մը առջի առտու հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէր.— Ափրիկէի մէջ առեւտրական առաւելութիւններ ձեռք բերելու համար մէկզմէկու հետ մրցող ընկերակցութիւններու միջեւ բացուած այս պայքարը նպաստաւոր գաղափար մը չի տար գերման գաղթային մոթոտներուն մասին։ Գերման ընկերակցութիւնները փոխադարձաբար կ'ամբաստանեն մէկզմէկ, թէ արկածախնդիրներու կարաւաններ կը կազմակերպեն, որոնք աւարի կ'առնեն բնիկ գիւղեր, անոնց բնակիչները կը վռնտեն, կիներ կ'առեւանգեն և պըղծիկ գիտադրութիւն մը ընողները կ'ըսպաննեն, Հարաւային Քամէրունի Ընկերակցութեան հակառակորդները ծանր ամբաստանութիւններ կ'ընեն անոր մասին։ Բնիկ սեւամորթները կ'սպանուին ոչինչ բանի մը համար։ Ընկերակցութիւնը սրչաւանութեամբ մը կազմակերպեց Ճաու ցեղին դէմ, հարկադրելու համար վճարել 100,000 մարքի գումար մը, զոր նոյն ցեղը պարտական չէր։ Ընկերակցութեան գեստաւորը քանդած են բնիկներու բոլոր ձկնորանները, որ-ով բնիկները մեծապէս վնասուեցան, ու ոչ ոք վնասուց հատուցում բրաւ։ Ուստի ծովեզերքները առուտուրի մենաշնորհը ունեցող ընկերակցութիւնը կը պահանջէ որ ընդհ. վճառականութեան առջեւ բացուին Հարաւային Քամէրունի ընկերակցութեան թողուած հողերը։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԵՌԵՐՍԳՈՒՐԿ, 19 սեպտ. — Կը հաւաստուի թէ Նախագահ Ռուզվէլթ մտադիր է առաջարկել որ Նորէն խաղաղութեան համաժողով մը գումարուի Լահէյի մէջ։ Հեռագրական ռուս գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ այդ դեսպանախորհուրդին հրաւէրը Ռուսիոյ կողմէ պիտի ըլլայ՝ Պ. Ռուզվէլթի հաւանութեամբ որ կը բաղձայ նախաձեռնութիւնը ընծայել Նիքոլա կայսեր, ինչպէս ունեցաւ առաջին Դեսպանախորհուրդին համար։

—Բանի մը լրագիրներ կ'ուզեն որ Ռուսիա ալ միանայ անգլեւաքսոնական դաշնակցութեան։ Տրուելիք որոշումը պիտի յետաձգուի մինչեւ որ ժամանէ Մ. Վիթթէ։

—Կ'ըսուի թէ ելմտական նախարար Մ. Բոքովցէվի տեղ Նոյն պաշտօնին պիտի կոչուի երկրագործական պաշտօնատան ընդհ. Տնօրէն Մ. Շվէնպէխ։

—Հեռագրական ռուս գործակալութիւնը կը ծանուցանէ.— Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ Պարսկաստանի առեւտրական նախարարը, ռուսական Պանքային դէմ հակակշիռ մը ըլլալու համար, մտադիր է, Շանը Պարսկաստան վերադառնալէն ետքը ազգ. պանքա մը հաստատել՝ երկրին գլխաւոր քաղաքներուն մէջ մասնաճիւղերով։

ԼՈՆՏՈՆ.— Կ'ըսուի թէ անգլեւաճաքոնական նոր դաշնագրին հրատարակութիւնը մէկ քանի չաբաթ պիտի յետաձգուի։ Անգլիոյ մէջ բաւական զօրաւոր մաս մը կայ որ արտաքին գործոց պաշտօնարանին խորհուրդ կուտայ Լոնտոնի և Թոքիոյի միջեւ ստորագրուած դաշնագիրը գաղտնի պահել կարելի եղածին չափ երկար ատեն։

ՎԼԱՏԻՎՈՍԹՈՔ.— Ճաքոնական «Իմպէրատ» և «Սուտա» յանձնաւորը որոնք կը գտնուէին ծովակալ Քաթաօքայի հրամանին տակ, ամսոյս 12ին ռմբակոծեցին Բեզրոպաւլովսք քաղաքը, և մէկ քանի չէնքեր քանդեցին։ Թշնամին յետոյ ցամաք ելաւ, աւարի տուաւ վառօդի շտեմարանները և մեռցուց բազմաթիւ արջառ։ Գաւառապետը, թշնամիին մօտենալուն վրայ, փախաւ կնոջը և տղուն հետ, իր հետ տանելով կառավարական Արկղը։ Ոչ ոք սպաննուած կամ վիրաւորուած է։ Ճաքոնցիք ամերիկեան նաւ մը գրաւեցին, որ կը գտնուէր Նաւամանվիսին մէջ։ (Ինչպէս յայտնի է զինադադարը դեռ այն ատեն ստորագրուած չէր։)

ՀԱՄՊՈՒՐԿ.— Վիլհէլմ կայսր Հուպերթուսթոք մեկնեցաւ։

ԹՕՔԻՕ.— Ծովային պաշտօնատան մէջ 3,300,000 եէնի զեղծում մը երեւան ելաւ, զոր գործած են երեք արկղակալներ։

ԲԱՐԻԶ.— Զարը և Օսքար թագաւոր վաղը պիտի տեսակցին իրարու հետ։

ԲԼԻՄՈՒԹ.— Մ. Վիթթէ հոս հասաւ և չարունակեց ճամբորդութիւնը դէպ ի Շէրպուրկ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Լոնտոնէ լուր կը սրբորի «Պէրլիներ Զայթունկ»ի թէ Լիսսէյ Ուիլսըն անուն հարիւրապետ մը մեռաւ, որ իր ամբողջ հարստութիւնը, չորս միլիոն մարք, կտակեց Լոնտոնի թագաւորին։

ՀԱՄՊՈՒՐԿ.— Ցորենի վաճառականութեամբ զբաղող Սամսոն Տունը մնանկացաւ։ Բացը 4 միլիոն մարք է։

ՐԻՑՊՈՒՐԿ.— Ամերիքէն Պրիճ Բէմբրնի տունը մեծաքանակ յանձնարարութիւն ստացաւ Ճաքոնէ, երկաթեայ կամուրջներու շինութեան յատուկ կազմածներու համար։

ԲԱՐԻԶ.— Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարութեան դիւանապետ Մ. Որվուալի և Մարոքի գերման դեսպան Մ. Ռոզէնի միջեւ խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին։

ՎԻՍՊԱՏԸՆ.— Նաստոյի Նիքոլա իշխանը, Լիւքսէնպուրկի Ատոլֆ մեծդուքսին եղբայրը, մեռաւ, 73 տարեկան հասակին մէջ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1905 6 Սեպտ. երեքշաբթի)

ՑՈՐԵՆ

Ցերմակ Առաջին օրան	37	փարա
» երկրորդ »	36-36½	»
Մախլիւթ »	33-34	»
Զավտարը »	31	»
Պէրթ առաջին, օրան	38	փր.
» միջին տեսակ	36-36½	»

Այսօր ժամանեց 34 վագոն ցորեն Ա. նաստոյ։

ԱԼԻՒՐ

Տեղական քրմա Ա. պարկը	73	Ս.
» » Բ. »	70-71	»

ՔԹԵ

Օրան 19 փարա։

ԳԱՐԻ

Բէօսանէնէ 12 ղրշ. գրիւ
Մէրսին և Բոմպէյի 11-11½ ղրշ. գրիւ։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ նախագահութեամբ Մ. Պատրիարք Հօր։ Ներկայ էին բոլոր ժողովականները։

1.— Ժողովականներէն հանգուցեալ Գարակէօզեան Գրիգոր էֆ.ի մահուան առթիւ, Մ. Նախագահը յիշեց հանգուցեալին արժանիքը, արդիւնքը և վերջերս Ազգ. Վարչութեան մատուցած աջակցութիւնն և հոգւոյց կարդաց, օրհնեց հանգուցեալին յիշատակը և ժողովականները յայտնիայս ունկնդրեցին և իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին։

2.Գարակէօզեան կտակի գործադիր յանձնաժողովի անդամներէն երկուքը պակսած ըլլալով, հանգուցեալ Գարակէօզեան Գրիգոր էֆ.ի տեղ, ժողովը նոյն յանձնաժողովին անդամ կարգեց Եղուարդ էֆ. Գարակէօզեանը և միանդամայն ժողովականներէն Ասատուր էֆէնտին։

3.— Ժողովը Նիկոմիդիա գտնուող Տ. Կարապետ վրդ. Մաղլըմեանը առաջնորդական տեղապահ կարգեց Պանտրմայ—Պալըքէսիրի Վիճակին, Տ. Թաթուլ վրդ.ի տեղ, որ կոչուած է վարելու Պիլէճիկի առաջն. տեղապահի պաշտօնը։

Ժողովը զբաղեցաւ նաեւ կարգ մը յարաբերական խնդիրներով։

ՀԱՊԷՇ պատուիրակ Աթօ Հալիլ Մարիամ փաշա երէկ Պատրիարքարան գնաց, բայց Մ. Պատրիարք Հայրը հոն չըլլալով իր այցաքարդը ձգեց։

ՀԱՑ ասկերիչ մը առջի օր Պատ-

րիարքարան դիմելով, գրով մը բողոքեց իր կնոջը դէմ, որ բաւական ժամանակէ ի վեր լքած է ամուսնական յարկը և կը մնայ իր մօրը տունը։

ՍԿԻԻՏԱՐԻ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ քարոզիչ Տ. Մկրտիչ արք. Վեհապետեան երէկ ընկերակցութեամբ միացեալ Խաղ. Խորհրդոյ ատենապետներէն Տիգրան Տէր Ներսէսեան և Թումիկ Սուրէնեան էֆէնտիներու, Ղալաթիոյ Խորհրդարանը երթալով Սկիւտար հրաւիրեց Ս. Պարիարք Հայրը, որ ընդունեց։

ՊԱՆՏՐՄԱՑԻ Աղքատախնամը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ յետագայ նուիրատուներուն օրոնք իրենց նուէրները ըստ կարգին չեն զլացած.— Տեարք՝ Գէորգեան Սալմասլեան պարկ մը ալիւր, իսկական արժէք 75 ղրշ.։ Գէորգ Թէճեան 30, Յովհան և Ղազարոս Բիլլեան եղբարք 25, Յակոբ Զիլինկիրեան 4. Պոլսեցի 20, Նիկողոս և Ստեփան Փանոսեան կէօնէն 20, Հաճի Գրիգոր Սարգիսեան մօրը յուղարկաւորութեան առթիւ 20, Յովհաննէս Նիկողոսեան, Յարութիւն Մինասեան, Բենիամին Թօփալքեան 15ական, Տաքէս Ստամպոլեան 14, Մատթէոս Արզումանեան, Յարութիւն Տօնտիքեան, Յարութիւն Մանչուկեան, Թագւոր Կէլիպոլեան, Յակոբ Տ. Յակոբեան, Տ. Գարրիել Ազարեան, Գարեգին Այանեան, Մատթէոս Զամաշճեան Կէօնէն, Յակոբ Ուղունեան, Կարապետ Էլմաեան 10ական, Կարապետ Տաղմատեան 9, Օնիկ Սողոմոնեան, Թագւոր Քօթօնեան 8ական ղրշ.։ Գումար 374 ղրշ.։

ԳԱԼՏԱԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ Խնամակալութիւնը և Մայրը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանեն հետեւեալ նուիրատուութիւնները. — Պէհրան էֆ. Թորգոմեան իր հանգուցեալ մօր յիշատակին համար 1 անգլ. ոսկի, Բարեսէր Տիկին Ոմի իր անուան տօնախմբութեան առթիւ 1 օսմ. ոսկի չաքարի համար, Ստեփան էֆ. Տէր Անարոնեան իր զաւկին ծննդեան առթիւ 1 օսմ. ոսկի, Բարեսէր Ոմի կէս անգլ. ոսկի, Յովհաննէս էֆ. Շահնազարեան և Որդիք իրենց հանգուցեալ մօր մահուան առթիւ կէս օսմ. ոսկի, Տիկին Սէֆէրեան 1 մէճիտ, Անտոն էֆ. Ղազարոսեան 1 մէճիտ, Օր. Նոյեմի եւ եղբայրը Պ. Վրդանէս Շ. Գափամճեան թիթեղեայ 1 մնտուկ (11 քգ.) պանիր, Վահան և Պիմէն էֆ.ք Զարգարեան 2 հատ աղօթագիրք, Տիկին Վարդուհի Խայրպէկեան 1 մատաղցու ոչխար։ Այս առթիւ կը ,անուցուի թէ հաստատութեան անձնէր սաամնաբոյժ Տոքթորին անունը թէեւ Զարեհ էֆ. Գալամճեան է, սակայն վրիպաւ Գէորգ էֆ. նշանակուած է։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ. — Հոգաբարձութիւնս շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ Մեծ. Սահակ էֆ. Խանճեան ըստ իր բարի սովորութեան այս անգամ եւս 320 ղրշ.ի չափ գումար մը հանգանակելով յանձնած է գրասենեակս վասն հացագործի 1905 տարւոյ, և որոյ մասնակցած են հետեւեալ բարեսէր ազգայիք.— Տիկին Երան կ. Սէֆէրեան 60, Գրիգոր խան Շամանճեան 40 ղրշ.։ Դարբիկ էֆ. Էլիկէզեան, Գալուստ էֆ. Մուրատեան, Գրիգոր էֆ. Զարֆճեան, Նազարէթ էֆ. Այճեան, Սամկոն Ժամկոչեան 20ական ղրշ.։ Զարեհ խան Շամանճեան, Հրանդ էֆ. Անտոնեան, Մարտիկ էֆ. Արսէնեան, Մինաս էֆ. Հալաճեան, Մկրտիչ էֆ. Եաղմաճեան, Յովհաննէս էֆ. Նիկողոսեան 10ական ղրշ.։ Աւետիս Պարտեան, Գառնիկ Բարունակեան, Խաչիկ Գաւիթեան, Կարապետ Ս. Յակոբեան, Համբարձում Գ. Համբարձումեան, Ղուկաս Յնձալեան, Մանուկ Զաքարեան, Մարգար Տ. Սարգիսեան, Մելքոն Պաղտասարեան, Յակոբ Պաղտասարեան, Տիգրան Գալայճեան, Պաղտասար Տ. Սարգիսեան էֆ.ները 5ական ղրշ.։

(Կնիք)

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԻՆԸ

ԿՆՈՔՆ

ՅԱԿՈԲ—ՄԱՆՈՒԿ, որդի Ատամ-Նարոյ Արտաչէս Սվաճեան էֆ.ի։ Կնքուած սեպտ. 2ին, Բանկալթիի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, ձեռամբ Տ. Խորէն քհն.ի և Կնքայորութեամբ՝ Վահան Սվաճեան էֆ.ի։

Ա Զ Դ

Թուրքերէն, ֆրանսերէն և անգլերէն լեզուաց հմուտ և առեւտ. ընդհ. ծանօթութիւններու տեղեակ երիտասարդ մը կը փափաքի հայտակարութեան կամ թղթակցութեան ո և է պաշտօն ստանձնել վաճառատան մէջ։ Գաւուարտ երաշխաւորութիւն։ Դիմել խմբագրատունս։

10—2

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS

19 Սեպտեմբեր 1905

Ֆրանս. 3%	(3% Français)	99	55
Բէյժի	(Tab. Turcs)	412	—
Օսմ. Միացեալ	(R. Nv. Unif.)	91	22(?)
Երկաթուղի	(Lots Turcs)	137	50
Պանգ Օթթ.	(Banque Ott.)	607	—
Թրանսվալ	(Transvaal)	83	—

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎԱՖԻՀԱԹ

Հալէպ էշրաֆընտան Մէյտրէս զատէ սաատ. Մէհմէտ Սամի վէ Ճապրիզատէ Մէհմէտ Էսատ էֆէնտիլերէ թէրֆիէն բիւթպէի բէֆիսի միրմիրանի,

Եվգաֆը Հիւմայուն նէզարէթը ճէլիլէի մէքթուպի գալէմի խիլէֆասընտան իզզ. Մէաէնի պէյէ թէրֆիէն բիւթպէի Սանիյէ սընրֆը սանիսի թէվճին պույրուլմուշ սրը։

* *

Մուսուլ վիլայէթի վալիլիեի՝ կէրէք սանճաղը միթէսարբֆը աթուֆ. Մուսթաֆա պէյ էֆ. հալբէթլերինէ թէվճին պույրուլմուշ սրը։

* *

Տիարպէքիր վիլայէթի վիրկիւ միւտիրիյէթինէ՝ վիլայէթը մէզքիւրէ վիրկիւ իտարէսի միզան քեաթիպի Համտի էֆ. թային պույրուլմուշ սրը։

ՆԸՇԱՆ

Ինկիլթէրա տէվլէթը ֆէխիմէսինին Տէրսաատէթ սէֆարէթի աթաչէ միւթէրի օլուպ մէմուրիյէթինէ խիթամ վէրիլմիշ օլան միրալայ Մ. Մանվեէսէ իքինճի վէ Արմանիա տէվլէթը ֆէխիմէսինին Տէրսաատէթ սէֆարէթ մայէթ վաքօրը սիւվարիսի օլուպ պու քէրրէ մէմուրիյէթինէ խիթամ վէրիլմիշ օլան գօմանտան Պրընդ Հաուզա լուչինճիւ վէ մէզքիւր վաքօրա մէմուր տօգթօր Մօրմանա տէօրտինճի բիւթպէլէրուն Օսմանի վէ ֆոն Մալթամա բիւթպէի մէզքիւրէսէն Մէճիտի.

Իգմիրտէ Իթալիալը թիճարը միւթէպէրանտան Մ. Նիգօլա էլեսթինէ իւչինճիւ բիւթպէսէն Մէճիտի նըշանը զիյնանը իհսան պույրուլմուշ սրը։

ՆԵՐՔԻՆ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԽՏԻՎԸ. — Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Խտիվ Ապպաս Հիլմի փաշա երկու չաթէն պիտի մեկնի Պոլսէն, իր եղբօր Մէհմէտ Ալի փաշայի հետ որ նոյնպէս հոս կը գտնուի։

ՊՈԼՍՈՅ ՋՈՒՐԵՐԸ.— Քաղաքապետ Բրաւան փաշա տեղեկացաւ որ Ջուրի պէնտերը չորցած ըլլալով, Պոլսոյ աղբիւրները հարաւային պէտքին չափ Ջուր չեն կրնար հայթայթել։ Այս առթիւ Քաղաքապետ փաշան գրեց Տէրքօզի Ջուրի ընկերութեան Ջուր տալ նոյն աղբիւրներուն։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ.— Մաքսային վերատեսչութիւնը մաքսանենգութեան արգիլման համար երկու չոգենաւ չինել տուած էր Պէյրութ և Իզմիր առնուն։ Նկատելով որ այս չոգենաւերը խիստ յարմար են Վերին Վոսփորի եղերապտութեան, կայս. Իրատէ մը հրամայեց որ այդ չոգենաւերը յանձնուին Ծովային նախարարութեան և մաքսային վարչութիւնը ուրիշ երկու չոգենաւ գնէ անոնց տեղ։

ՊԱՐՍԻՑ դեսպան իշխան Միրզա Խան մինչեւ Պարսիկ սահմանագլուխը ընկերացաւ Շահին որ իր երկիրը դարձաւ կատարած ուղեւորութենէն։ Շահը չոգնկայեռ մեծարժէք մասնի մը նուիրած է դեսպանին։ Իշխանը քանի մը օրէն Պոլիս կը վերադառնայ Վլատիկաւկասի, Բէթրովսքիի և Վիեննայի ճամբով։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԴԱՂՈՒԹՔ. — Հարաւային Իտալիոյ աղէտալի երկրաշարժէն արկածեալներուն նպաստելու համար Պոլսոյ գաղութին քառասունի չափ երեւելիները գումարում մը ունեցան Դիպլոմատական դասարանին մէջ, նախագահութեամբ հիւպատոս Մ. Զիաբէյլիի։ Հիւպատոսը նախ շնորհակալութիւն յայտնեց «Լէվանթ Հէրալտ»ի Տնօրէն Մ. Միլցցի, որ իր թերթին մէջ հանգանակութիւն բացած էր ի նպաստ երկրաշարժեալներուն։ Յետոյ հրաւիրեց որ ամէն ոք աշխատի նպաստ հաւաքելու։ Գումարման միջոցին հաւաքուեցաւ 2500 ֆրանք, որ աւելցուելով նախապէս ժողովածին, հասաւ շուրջ 7000 ֆրանքի։

ԱԶԳԱՐԱՐԱԳԻՐ. — Տպագրական Տեսչութիւնը նկատելով որ Իգտամ լրագրին կիրակի օրուան և Սաաթէք լրագրին ալ երկուշաբթի թիւերուն մէջ, կատարեալ քննութիւն չկատարելու իրենց արդիւնք, ճշմարտութեան հակառակող հրատարակութիւններ ըրած են, այդ լրագիրներուն պատասխանատուները խստիւ յանդիմանեց, բացարձակապէս ազդարարելով անոնց որ ասկէ վերջը այդ կարգի սխալ հրատարակութիւններ չընեն։

ՇՈՒՏԱՑԻ երկրաշարժեալներուն համար կատարուած հանգանակութեան գումարը հասաւ 424,776 ղրուշի։ Վաճառական Մարտիրոս էֆ. Թոքմաճեան նուիրեց 50 ղրուշ, Գասպար էֆ. Տիլսիզեան՝ 60 և Մուրատեան եղբարք՝ 60։

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ նկատի առնելով Պոլսոյ և Բերայի յարմար վայրերը հանրային ճեմիշներ ու արդուզարդի սրահներ հաստատելու և փոխարէն վարձք մը ստանալու ծրագիրը, թաղապետական չրջանակներուն կարծիքը ուզած էր այդ մասին։ Այդ չրջանակները պատասխանելով նպաստաւոր կարծիք յայտնեցին։ Քաղաքապետութեան Խորհուրդն ալ ըստ այնմ նկատի առաւ խնդիրը։

ՄԱՔՍԱՑԻՆ Խորհուրդին անդամ Բիզա պէյ և քննիչ Ճէլալ պէյ Տրապիզոն գացին՝ տեղւոյն մաքսային գործողութիւնները քննելու համար։

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՆԵԱՆ.— Իտալիոյ կառավարութիւնը Քուրն ա'Իթալի պատուանշանին Ա. կարգը տուաւ արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական Նաում փաշայի։ Կայս. Իրատէ մը արտօնեց այդ պատուանշանին գործածութիւնը։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ Վարժարանին համար այս տարի 24 հոգի ընդունուած են, մուտքի քննութիւն տալով։ Անոնց 22ը իսլամ են, մէկը՝ յոյն և մէկն ալ հրեայ։

ՀՈՏԵՂԻՆՆԵՐԸ.— Ձեռնհաս պաշտօնարանը նկատելով որ Օսմ. երկիրներու մէջ մեծաքանակ հոտեղէն կը սպառի, որոնք Եւրոպայէն կը բերուին, որոշեց զանազան ծաղիկներէ հոտեղէններ պատրաստողներուն գիւրութիւններ ընծայել, և այդ գործով զբաղողներէն 10 տարի տուրք չառնել։ Այդ մասին ծրագիր մը պատրաստուելով մատուցուած է պատկանեալ պաշտօնարանին։

ՊԷՇԻՒԲԹԱՇԻ ԵՒ ՀԱՑՏԱՐ ՓԱՇԱՅԻ միջեւ Շիրքէթի Խարէի կողմէ շոգենաւային երթեւեկ մը հաստատելու մասին Շիրքէթի և Մախսուսէի միջեւ կատարուած բանակցութիւնները աւարտելով, պայմանագրութիւնը պատրաստուեցաւ ու փոխանակուեցաւ։ Մօտերս շոգենաւային երթեւեկութիւնը պիտի սկսի Պէշիքթաշի և Հայտար-Փաշայի միջեւ։

ԷՏԻՐՆԷԷՆ կը գրեն թէ հրկիզեալներուն համար ամէն կողմէ հանգանակութեան ձեռնարկուած ըլլալով, քաղաքը հետզհետէ կը ստանայ իր նախկին վիճակը։ Ապահովագրական ընկերութիւններէ ոմանք փութացած են հատուցանելու իրենց ապահովագրած չէնքերուն արժէքները՝ Պոլսէն մասնաւոր ներկայացուցիչներ ղրկելով։ Ընկերութիւններէ ոմանք ալ զեղչեր ընել ուզած և դժուարութիւններ յարուցած են։ Ամէն տուներու վարձքերը բարձրացած են և մանաւանդ Գարա Աղաճի կողմը պարապ սենեակ մը իսկ չէ մնացած։ Միւս կողմէ նոր բնակարաններու կառուցման ալ ձեռնարկուած է։ Նամակագիրը կը յարէ թէ հիմա Գարա Աղաճ և ուրիշ ամարանոցներ մեծ բազմութիւն կայ, որով առիթը եկած է թրամուէյի գիծ մը հաստատելու Էտիրնէի քաղաքին և այդ գիւղերուն միջեւ։ Նամակագիրը յոյս կը յայտնէ թէ կայս. կառավարութիւնը այդ պարագան նկատողութեան առնելով, այդ մասին պէտք եղածը պիտի կարգադրուի։ Արդարեւ ձմեռը քաղաքին ու գիւղերուն միջեւ երթեւեկութիւնը դժուար պիտի ըլլայ։ Էտիրնէի հրդեհէն ամէնէն աւելի վնասուած են Թահթա Գալէ թաղին Հրեաները, որով օսմ. երկիրներու ամէն կողմերը գտնուող հրեայ հասարակութիւնները հանգանակութեան ձեռնարկած են։

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐ. — Իրաք-Արապի մէջ, Թէլլոյի կողմը հնագիտական խուզարկութիւնները կը շարունակուին։ Պաղտատի օսմ. իշխանութիւնը ամէն միջոց ձեռք կ'առնէն ձեռնարկին յաջողութեան համար։ Բաբելոնի չրջակայքը խուզարկութիւն կատարող գերման հնագէտներու խումբը հասած է այդ քաղաքին աւերակներուն վրայ։ Կարաթ-Շէրկսի մէջ կատարուած պեղումներէն լաւագոյն արդիւնքներ ձեռք բերուած են։ Գրտնուած հնութիւնները Պոլիս ղրկուեցան Պարսկական ծոցին ճամբով։ Պիսմայայի մէջ աշխատող անգլիացի հնագէտները կ'ըսուի թէ պիտի ձգեն իրենց աշխատութիւնը և Եգիպտոս պիտի երթան։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՇԱՔԱՐԱՆՈՑՆԵՐԸ.— Եգիպտոսի չաքարանոցներուն վարիչները իրենց ելմտացոյցները և միւս տոմարները պիտի ներկայացնեն խառն դատարանին և դատարանին 3 օր մէջոց պիտի տրուի ուսումնասիրելու համար զանոնք։ Բայց ամէն պարագայի մէջ կը կարծուի թէ կացութեան դարման մը պիտի տրուի, չահակից մեծ անձնաւորութեանց միջամտութեան շնորհիւ։

ԱՒՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ. — Գերմանիայէն առնուած վերջին լուրերու նայելով, Ռուսիայէն Գերմանիա ժամանող ուղեւորներու մասին ձեռք առնուած առողջապահական միջոցները գոհացուցիչ արդիւնք մը ունեցած են, որով վերջին օրերու մէջ քոլէրան սկըսած է նուազիլ։ Պէրլինի օսմ. դեսպանատունէն չաքաթ օրուան թուականով առնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ հինգշաբթիէն ուրբաթ Տանցիկի, Բէօնիկսպէրկի և Պրէսլաւի մէջ քոլէրայէ 8 դէպք և 3 մահեր պատահեր են. իսկ ուրբաթէն շաբաթ Տանցիկի մէջ երեք դէպք ու երկու մահ։ Վիեննայի օսմ. դեսպանատունն ալ կը ծանուցանէ թէ Աւստրիոյ մէջ քոլէրայէ դէպք պատահած ըլլալու մասին պաշտօնական տեղեկութիւն մը առնուած չէ։ Պէրլինէն Պոլսոյ գերմանական դեսպանատունը հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ ուրբաթէն շաբաթ Բրուսիոյ մէջ քոլէրայէ հինգ դէպքեր պատահեր են, որոնց երեքը կասկածելի։ Նախապէս հիւանդացած անձերէն երեքին համար հաստատուած է որ քոլէրայէ վարակուած չեն։ Մինչեւ շաբաթ օրը Բրուսիոյ զանազան կողմերը քոլէրայէ 190 դէպք և 69 մահ պատահած են։ Մէքլէնպուրկի մէջ նորէն անձ մը վարակուելով մեռեր է։ Պրէսլաւի մէջ, շաբաթ օրը, քոլէրայէ մէկ դէպք պատահեր է. նոյնպէս կիւթէնպէրկի մէջ։

ԲԵՐԱՅԻ Սիրքը որ ամառնային եղանակին առթիւ գոց էր, այս շաբաթ օրուընէ սկսեալ պիտի վերաբացուի և և Պ. Լէմնիասսի ծանօթ խումբը, որ այս շաբթու մայրաքաղաքս կը հասնի, մօտ օրէն պիտի սկսի իր ներկայացումներուն։

ԹԷՅԹՍ Ամէրիքէն Տայմընտ Բալա վաճառատունը իր աղամանդներուն սթօքը ձեռքէ հանելու համար, նախապէս 50 ղրուշի իր գինը 10 ղրուշի իջեցուցած է։ Այսպէսով անգամ մըն ալ հաստատուեցաւ այս ապրանքներուն գերազանցութիւնը։ Արդարեւ, վաճառատունը երկուշաբթի առտու կանուխէն իսկ լեցուած էր յաճախորդներով, որոնց գոհացում տալու համար կարելին ի գործ կը դնէր վաճառատան պաշտօնէութիւնը։ Շատ մը յաճախորդներ չկրցան գնում կատարել, յաճախորդներու առատութենէն։ Պահ մը վաճառատան դռները գոցուեցան իսկ և յաճախորդները մերժուեցան, որուն համար Թէյթս վաճառատունը ներողութիւն կը խնդրէ անոնցմէ որոնք այս պատճառաւ չկրցան իրենց գնումները կատարել։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՐՆԻ ԱՄՈՒՄՆՈՒԹԻՒՆ, ԿԱՄ ՀԵՍՏ ԱՄՈՒՍԻՆ ՄԸ.— Մօնիթքոռի քրոնիկագիրը հետեւեալը կը պատմէ.— Անսաստ և ըմբոստ ամուսնի տիպար մը եթէ կայ, վատահաբար այն ալ այն Յոյն երիտասարդն է, զոր անցած օր, բռնի կարգեցին Վոսփորի ամէնէն գեղեցիկ գիւղերէն մէկուն մէջ։ Խնդրոյ առարկայ երիտասարդը, ի մեծս նոյն գիւղացի սիրուն դեռատի աղջկան մը, գործած էր մեղք մը, խոշոր մեղք մը, մեղք մը նման անոր զոր մեր հայրը Ադամը վարկաբեկ ըրաւ իր... ժամանակակիցներուն աչքին։ Բայց, Ադամի ժամանակները ասանկ պարագայի մը ոևէ դարմանում կարելի չէր, քանի որ դեռ այն ատեն չէին հաստատուած ամուսնութիւնը և իր եօթը հաճոյքները։ Իսկ գործը ուրիշ է այժմ, երբ կոտրած անօթները կը վճարուին խորանին առջեւ։ Այսպէս էր որ մեղապարտ յոյն երիտասարդը չարիք մը գործեց, աղէ՛կ չարիք մը, որով վրճռաբար հրաւիրուեցաւ քաւելու իր յանցանքը։ Բայց ատոր գուլպա չի ծռելով, եկեղեցական ատեանին առջեւ քաշուեցաւ իր խոստովանութիւնը, որ անմիջապէս հրամայեց կամ թաղուիլ, մեռնիլ և կամ ակամայ ամուսնանալ աղջկան հետ...։ Իրեն համար երկուքը հաւասար կը նկատէր տղան, բայց լաւագոյն էր հողին տեղ... աղջիկ մը գրկել։ Հետեւաբար, այնպէս ըսուած էր և այնպէս եղաւ։ Իր ...մարտիրոսութեան, ներեցէ՛ք, ամուսնութեան օրը, երիտասարդը ժամ տարուած էր երկսեռ մօտաւոր ազգականներու ճշմարիտ թափօրի մը մէջէն, որոնք յուռեսես մտադրութիւններէ կասկածելով, փեսան չէին հեռացներ աչքէ։ Նախապէս ապահովուեցան որ ոևէ զէնք պահած չըլլայ իր հագուստներուն տակ։ Պարապ նախազգուշութիւն սակայն, որովհետեւ երիտասարդը ամուսնութիւնը պէտք եղածէն աւելի բաւարար անձնասպանութիւն մը նկատելով, բնաւ միտքէն չէր անցընէր իր օրերուն վերջակէտը դնել և կը սպասէր իր պարտքը ի գլուխ հանել անտարբերութեամբ կամ փսխուտով։ Անտարբերութիւնը չյաջողեցաւ իրեն։ Աստուծոյ պաշտօնան որ պիտի կարդէր զիրենք, դաստակի ուժ ունէր, և բռնի, պանծնող զոքանչի մը հուժկու օժանդակութեամբ էր որ, անոր մասը անցուց օրհնուած մատնին, իբր առաջին շղթան յաւիտենական կապերուն։ Երբ պսակին կարգը եկաւ, ուրիշ բան պատահեցաւ. փեսացուն սկսաւ ինքզինքը պաշտպանել այն բոլոր փորձերուն դէմ, որոնք նպատակ ունէին անոր ճակատը բոլորելու Հիմէնի մէկ խորհրդանշանը։ Բսել թէ ան յաջողեցաւ, կորովամտութեան դէմ նախատինքը բրած պիտի ըլլայինք և եթէ ամուսնացած էք, գիտէք թէ ոչինչ կրնայ դիմադրել զոքանչի մը կամաղութեան, որ առանց փեսայի մնալու վախը ունի փորին մէջ, կը տառապի ակնկալութիւնով, և այս պարագաներուն տակ, անօգուտ է փորձել իր ճակատը ազատել անկէց որ օրէնքովիրեն կուգայ։ Վերջապէս, մեր փեսան ալ համակերպեցաւ, և ամբողջ հարանեկան աշխարհին մէջ ամէն ինչ լաւագոյն կը թուէր, երբ, եկեղեցիէն ելած ատենին, փ՛ստ... զոգեւոռան Հէրմէսի պէս արագ նոր փեսան անհետ եղա՛։ Եւ կը հաւատաք որ ալ մէյ մըն ալ կարելի չեղաւ տեսնել զինքը։ Միամտութի՛ւն, խոր միամտութիւն մը, խառնուած սրտի անգիտութեան մը, որ մարդկային է և մասնաւորապէս դեռատի ամուսնացեալներու, եթէ անոնք նոյն իսկ հետ ու յամառ ըլլան...։ Ու եղաւ որ խեղճ տղան, չդիտնալով որ ամուսնացած է թէ ամուրի, զիւերուան մեծ մասը թափառեցաւ ամայի փողոցներու մէջ, աղուոր երկինքի մը տակ։ Արդեօք գիւերուան բարի խորհուրդներէն ազդուեցաւ, այս ու այն անկիւնին զոլութի՛ւնն էր որ եկաւ խաղաղել երիտասարդին եռացած միտքը, արդեօք փափա՞քը եկաւ վրան խմելու անկէ, ուրկէ կը խմուն ամէն մարդիկ։ Յայտնի չէ, միայն սա յայտնի է որ, առտուան դէմ, փսխատեայ փեսան ինքզինքը գտաւ պատուհանի տակ իր աներ-պապային տան, ուր նուագներով կը խմէին, կը թափէին, կը ցատկռտին ուրախութեամբ, երջանկութեանը եւ բարեկեցութեանը համար դեռատի աղջկան, որ ամուսնացած այժմ, թէեւ անկատարօրէն բայց մաքրուած, լուացուած էր իր պղծութենէն։ Փեսին հիտքը քիչ մը կ'ըմբոստանայ, քիչ մը կը փորձուի... վերջապէս բան մը զոր լուսաբանել կարելի չէ, պատճառ կ'ըլլայ որ երիտասարդը յանկարծ վճռական որոշում մը ձեռք առնէ։ Արձակ համարձակ դրան մօտեցաւ, զարկաւ, ինքզինքը յանձնել խնդրելով։ Ո՛հ ահա թէ ի՛նչ եղաւ։ Ան ընդունուեցաւ պատուական երաժշտութիւնով մը, ծաղրածու չարամաղթութիւններու խառնուած։ Կը համարձակէր վերադառնալ աներեսը, ինչ որ այնչափ անձնասէր էր կարծելու թէ ամուսին մը ստիպողական է ամուսնութեան մը համար։ Դո՛ւրս, դո՛ւրս։ Քիչ մըն ալ եւ ահա հարսնեւորները պատուաքաղները առած վրան պիտի վազէին, եթէ հարսին խարիսը չըլլար։ Բայց չկայ յուռեգոյն կացութիւն մը առանց պարագաներու մէջ որ չհարթուի։ Բարեսիրտ անձեր կը միջամտեն, հարսին ծնողքին կը զգայնեն թէ այս ղղջումն եւ վերադարձը որքան բարեդէպ են ընտանիքին ապագային համար։ Այս վերջին տեսութիւնը կը կանգնցնէ զոքանչը, եւ ինչ որ զոքանչը կ'ուզէ... սատանան իսկ չի կրնար մերժել։ Աներ-պապան իր կարգին հաւանութիւնը կուտայ, և... գիրկընդխառնութի՛ւն։ Ամէնքը նետուեցան իրարո՛ւ գիրկ, ինչ որ թատերական տեսարանի մը պէս եղաւ։ Երանի՛ թէ տեւէր այս։

ԿՈՒՌԻ ԱՐԿԱԾ.— Կիրակի օր Արշակ էֆ. Ունճեան երբ Թարպիսի մէջ ընտանեօք կառքով պտոյտ մը կը կատարէր, յանկարծ կառքին ձիերը խրտչելով խոլաբար դէպ ի ծով արշաւել կ'սկսին։ Նոյն միջոցին կառքին մէջ գտնուողները սարսափահար ինքզինքնին դուրս նետել կը չնան, որու միջոցին Տիկին Ունճեան գլխէն ծանրապէս կը վիրաւորուի եւ զգայաղերկ կը փոխադրուի Թօքատլեան օթեւը։ Հոն դարմաններ կ'ընդունի բժիշկներու կողմէ։ Հէգ պիկնոյ վիճակին մէջ գոհացուցիչ բարւոքում մը առաջ չէ եկած ցարդ։ Այս տեսակ արկածներ առաջին անգամը չէ որ կը պատահին նոյն կողմերը, առ ի չգոյէ երկաթէ ցանցի մը, որ կրնայ առաջքը առնել այս կարգի պատահարներուն։ Այս առթիւ ձեռնհաս իշխանութեանց ուշադրութիւնը կը հրաւիրուի։

ՍԻՐԱՑԻՆ ՏՐԱՄ.— Բիզա անուն Պարսիկ մը, առջի գիշեր, Դալաթիա, հանրատան մը դիցուհիներէն Մարիքա անուն կնոջ վրայ յարձակեցաւ դայն սպաննելու համար։ Բիզա դաշոյնի խոշոր հարուածով մը վիրաւորեց կինը որ իր սիրուհին էր։ Մարիքա մահամերձ վիճակի մէջ փոխադրուեցաւ հիւանդանոց, իսկ Բիզա ձերբակալուեցաւ։

ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ. — Հարէմ Իսկէլէսիի առջեւ խարսխած անգլիական շոգենաւի մը ղեկավարը, առջի օր, արկածով գլխատրեցաւ շոգենաւին մթերանոցը։ Իսկած ատեն, ասղին անդին զարնուելով գլխին և մարմնին զանազան կողմերէն մահացու վէրքեր ստացաւ խեղճ մարդը։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ. — Կայս. Դիտարանը կը ծանուցանէ թէ, առջի օր, Սելանիկի նահանգին Բալլիք գիւղաքաղաքին մէջ երկրաշարժի թեթեւ ցնցում մը զգացուեր է, առանց վնասակար հետեւանք մը ունենալու։

«L'UNIVERSO»

ՄԻԼԱՆ, 1 Օգոստոս 1905

Տ.

Պատիւ ունինք տեղեկացնել ձեզ թէ Պոլսոյ հրապարակին վրայ ընդհ. գործակալ և ենթասներու գնահատման քօմիսէր անուանած ենք

ՏԻԱՐ ԲԱՐՍԵՂ ԹԷՔԷԵԱՆԸ

և կը յուսանք որ, ձեր ծովու և ցամաքի ապահովագրութիւնները պիտի հաճիք մեր ընկերութեան վստահել։

«ԼԻՒԻՆԻՎԷՐՅՕ»

Ծովու և ցամաքի փոխադրութեան գործերու դէմ Իտալական ապահովագր. ընկ.

ՏՆՕՐԻՆԸ

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ԲԱՐԻԶ, 19 Սեպտ. — Մ. Վիթթէ հոս հասաւ այս առտու։ Բացարձակապէս կը հերքէ այն զրոյցը թէ՝ Ռուսիոյ և Ճապոնի միջեւ գաղտնի դաշնակցութիւն մը կնքուած ըլլայ։

ՀՌՈՄ.— Նոր ցնցումներ զգացուած են Գալապրի մէջ և բազմաթիւ տուներ փլած։ Ժողովուրդը որ քիչ մը ապահովուած էր, դարձեալ անարեկած է։

ԲԱՐԻԶ.— Գալապրի երկրաշարժին առթած նիւթական վնասները 80 միլիոն ֆր. կը հաշուուին։ Կառավարութիւնը 25 միլիոն ֆր.ի վարկ մը պիտի խնդրէ Խորհրդարանէն։

ՀՌՈՄ.— «Աֆէրմաթօ» թերթը ոչ-պաշտօնապէս կը հերքէ այն լուրը թէ, Պապը ընդունած է եկեղեցիին և պետութեան բաժանումը Ֆրանսայի մէջ։

ՊԱՇՏՕՆ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Առեւտրական հրապարակի վրայ իր պարկեշտութեամբ և փութառութեամբ ծանօթ անձնաւորութիւն մը կը փափաքի ֆրանսերէն թղթակցութեան կամ հաշուապահութեան և կամ ա՛ և է պաշտօն ստանձնել [illegible] հասատութեան մը մէջ։ Առաջնակարգ երաշխաւորութիւն։ Դիմել Խմբագրատունս։

10—5

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՑ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

6/19 Սեպտ. 1905

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԲՈՆՍՈԼԻՏԷ	
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ Օ. Ո.	98.11½
Երէկուան էն բարձր գինը »	98.14
» էն վար գինը »	98.04½
ՐՈՒՄԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ	
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ Ֆր.	134 37
Երէկուան էն բարձր գինը »	134 75
» էն վար » »	134.25
Շիրքէթը Խայրիէ	35.—
Օսմանեան Պանք	608.—
Տէրքոսի Ջուրի ընկ.	244.—
Բարաի Կ. Պոլսոյ	517.—
Բրէտի Ֆոնսիէ Էֆիրսիէն Ա.	317.—
» « » Բ.	270.50
Պանք Նաս. Կրէս.	427.50
Թրամվայի Բաժնեթուղթ	7.60
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ. Ա. Ո.	16.27
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ.	3.95
Լաւրիոմ ֆր.	56.
Թրանսվալ »	90.—
Բէյժիի պարտաթուղթ ֆրանք	415.—
Ռուսական 4% 1901	94.80
Ճապոնական 4%	91 —
Սպանիական արտաքին	94.30
Անգլիական Քոնսոլիտ Ա. Ո.	89.81
Ֆրանսական Ռանթ ֆր.	100.27
Լոնտոն 3 ամիս	109.20
Բարիզ »	23.—
Վիեննա չէք ֆիորի.	21.94
Պերլին անտոկոս չէք մարք	18.67
ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ	
Օսմ. ոսկին 100 ղրշ.էն	ղրշ. ֆր.
Մէճիտիէ արծաթ	107.37
Անգլիական ոսկի	109.34
Ֆրանսական ոսկի	28.10
Բրիմիզ	51.08
Մէթալիք	103.30
Բոլ	92.10
Բաւպի թղթադրամ	8.66

ԱՌԵՍՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՋԱՐՏԱՐԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՑՈՒՄ

ԴՐԲՈՊ ԵՒ ԹՈՒՐԴԷԼ

Դրց՝ ՄՕՐԻՍ ՊՈՒՐԿԻՆ
Բրեցեkuor Բաղ. Տնտեսագիտութեան
Բարեզի Հավասարանին մէջ

Փոքրաքանակ վաճառականութեան մէջ կեդրոնացումի առաւելութիւնները դրէթէ մեծ մասամբ ճարտարարուեստի և մթերադրութեանց մէջ եղած առաւելութիւններուն կը նմանին,— խնայութիւն ընդհանուր ծախքերու վրայ, նըպատաւոր պայմաններ գնումներու մասին, վարկի առատութիւն և դրամագլխի առատ շրջաբերութիւն։ Մեծ վաճառատունները կրնան զանց ընել բազմաթիւ միջնորդներ, և մեծաքանակ վաճառականներու հետ ուղղակի յարաբերութիւն ունենալ և յանախորդները դրաւել իրենց տեսակներուն ճոխութեամբ և զանազանութեամբ, իրենց տուած դիւրութիւններով և արագ ու անմիջական յանձնումներով։

Բանեցողներ վրայ կազմուած մեծ պանդոքներուն գերակշռութիւնը իրենց ծախքերուն յարաբերական չափաւորութեանը վերագրելի չէ միայն այլ իրենց գործածած դրամագլուխներուն կարեւորութեանը, որով կրնան զեղչի սակը իջեցնել ի նպաստ իրենց լաւագոյն յանձախորդներուն, առանց վնասին զեղչելու ռիսկողութեան, որուն ենթարկուած են փոքր պանդոքները։ Եւ յետոյ իրենց ստացագրութեան վայելած վարկին և իրենց գործելու շրջանակին ընդարձակութիւնը ապահով հիման մը վրայ կը դնէ իրենց գերակշռութիւնը։ Աղարեւ երկրի մը ամէն մասերուն վրայ կրնան շրջաբերել իրենց դրամագլուխը և յանձել չանագործել հոն ուր աւելի անշրաժեշտ և հետեւաբար աւելի շահաւոր է։ Մեծ պանդոքները գրէթէ ձրի ընթացիկ հաշիւներ բանալով և ուրիշ հազարումէկ դիւրութիւններ ու ծառայութիւններ մատուցանելով, կը յաջողին յանախորդներու ստուար թիւ մը գրաւել, որով փոքր պանդոքներու կացութիւնը կը դժուարանայ այս մըրցումին։

Այս ուսումնասիրութեան վերլուծումը բան բաւականին կը ցուցնէ որ կեդրոնացումի առաւելութիւնները ոչ թէ միշտ առեւտր. հաստատութեան այլ առեւտր. ձեռնարկին ընդարձակութեանը հետ առնչութիւն ունին աւելի։ Այս անկասմը էական է, վասն զի առեւտր. ձեռնարկութիւն մը կրնայ ճարտարական և առեւտրական միևնոյն անօրէնութեան տակ միացնել քանի մը որոշ և իրարմէ հեռու հաստատութիւններ։ Սահմաններ կան որոնցմէ առեւտր. հաստատութիւն մը չի կրնար անցնիլ իր ընդարձակումին մէջ առանց ընդհ. ծախսերը յաւելում և առանց անօրէնութեան և հակողութեան դժուարութիւն ունենալու։ Բայց առեւտր. ձեռնարկութիւնը այսպէս չեն, սահման չունին։ Իրրեղ մը միայն տրտադրութեան տովորական ինայութիւններէն չօգտուիր։ Տնօրէնութեան միութիւնը, որ բազմաթիւ հաստատութիւններու վրայ կը տարածուի, թոյլ կուտայ ծախքերուն վրայ մասնաւոր զեղչեր ընել։ Եւ մինչդեռ քարդէլը մը պարտաւորուած է ամէնէն սակը հաստատութիւնները պահել, և նոյն իսկ արուեստական ոյժ մը տալ անոնց, գիներու բարձրացում մը առաջ բերելով և երբեմն ալ յաւելուածական պարգեւներ տալով պզտիկ գործարաններու, ինչպէս ալքոլի դերմանական քարդէլը, ընդհակառակ դրբոդ մը կրնայ իր յարմար տեսած գործարանները փակել, և հասութաբեր հաստատութիւնները միայն պահել, ընդհ. ծախքերը, աւուրչէքները և փոխադրութեանց ծախքերը սահմանափակելով։ Այսպէս, Ռէնքի Դրբոդը իր 80 գործարաններէն 68 զոցած է, առանց սակայն իր արտադրութիւնը զեղչելու։ Արտադրութիւնը իր բաղմաթիւ հատուածներուն մէջ վարելով, դրբոդը կրնայ նոր յատաջդիմութիւններ իրագործել աշխատութեան բաժանմամբ, իւրաքանչիւր գործարանի յանձնելով մասնագիտական արտադրութիւն մը։ Վերջապէս աշխարհագրական ճարտար բաժանումով մը դրբոդի մը համար կարելի է փոխադրութեանց ծախքերը խնայել, եւն.։

ՊԱՐԶ ԽՕՍՔԵՐ

Քանենք թէ ի՞նչ փորձեր եղած են աշխատութեան և դրամագլխի միջեւ համերաշխութիւն հաստատելու համար։ Ամէնէն առաջ փորձուած է իրաւաբարական դրութիւնը, որուն ի նպաստ շատ պատճառներ կրնան առաջ բերուիլ, բայց այս դրութիւնը անհամաձայն է աշխատութեան ընդհանուած սկզբունքներուն հետ։ Ենթադրենք որ աշակերտի մը և անոր վարպետին միջեւ կարգիքի տարբերութիւն մը առաջ գայ և այս տարբերութիւնը լուծելու պաշտօնը յանձնուի իրաւաբարի մը։ Արդ, իրաւաբարը չի կրնար իր վճիռը անպատճառ ընդունելի ընել տալ, որովհետեւ այդ կերպով աշակերտին աշխատելու կամ չաշխատելու կամքը և դրամատէրին ալ իր դրամագլուխը ուզած կերպով գործածելու ազատութիւնը կապած կ'ըլլայ։ Եթէ աւուրչէքները կարելի ըլլար իրաւաբարութեամբ որոշել, պատճառ մը չկայ որ երկաթին, բամբակին և ուրիշ ապրանքներու գիներն ալ այդ կերպով չորոշուին։ Բայց օրէնդէմները երկար ատենէ ի վեր ընդունած են վաճառականներու գիները օրէնքով սահմանելու անտեղութիւնը։ Այս գիները կախում ունին խնդրանքէն և մասուցումէն և ո՛չ ոք ստուգիւ կարող է հաստատապէս որոշել թէ ամիս մը կամ երկու ամիս առքը ի՞նչ պիտի ըլլայ խնդրանքի և մատուցումի պայմանները։ Բանայսմ, անկարելի է նաեւ օրէնքով մը կամ պաշտաւորիչ որոշումով մը սահմանել աւուրչէքներու գինը։ Սակարկութեան խնդիր մըն է ան։ Բաղրոնը ազատ է իրեն պէտք եղած աշխատութիւնը գնել կարելի եղածին չափ վարգինով և աշկերտն ալ ազատ է նոյնպէս իր աշխատութիւնը կարելի եղածին չափ սուղ ծախել։

Իրաւաբարներէ զատ կան նաեւ հաշտարար ատեաններ, որոնց պաշտօնն է բարեկամաբար կարգադրել կարծիքի տարբերութիւններ։ Այս մասին քանի մը եղանակներ կան։ Երբեմն հաշտարար ատեաններու կը հաղորդուին անոնց պէտք ունեցած տեղեկութիւնները եւ անոնք ալ կը փորձեն համաձայնութիւն մը գոյացնել։ Երբեմն ալ աշակերտներու եւ բաղրօններու ներկայացուցիչները իրենց փոխադարձ տեսութիւնները կը պարզեն անկողմնակալ մէկու մը, որ կը ջանայ երկու կողմերը հաշտեցնել։ Հաշտարարութեան այս եղանակը անգործածելի եղած է, որովհետեւ օրինական կարգադրութիւն մը չկայ որով արուած վճիռը ընդունելի համարուի երկու կողմի համար։ Այս տեսակէտով հաշտարարը դատաւոր մը չի կրնար նկատուիլ, այլ անաչառ բարեկամ մը երկու կողմերուն համար, որ կը փորձէ անվստահութիւնը փարատել, մէկ կողմին տեսութիւնները, պատճառները և խնդրանքները յայտնել միւս կողմին, ի մի բան կատարելով իւրաքանչիւրը որ կը դիւրացնէ աշխատութեան մէքենային շարժումը։ Հաշտութիւնը, այսպէս ըմբռնուելով, կրնայ շատ օգտակար ըլլալ։

Աշխատութեան և դրամագլուխին միջեւ համերաշխութիւն գոյացնելու լաւագոյն միջոցներէն մէկն ալ դրամագլխին և աշխատութեան գործակցութիւնն է։ Աշակերտը իր աշխատութիւնը կը ծախէ կրցածին չափ սուղ և ուրիշ բանի չի նայիր։ Եթէ իր աշխատութիւնը խղճի մասք կատարած ըլլայ, տառաւեանց մէջ վարելով, դրբոդը կրնայ նոր յատաջդիմութիւններ իրագործել աշխատութեան բաժանմամբ, իւրաքանչիւր գործարանի յանձնելով մասնագիտական արտադրութիւն մը։ Վերջապէս աշխարհագրական ճարտար բաժանումով մը դրբոդի մը համար կարելի է փոխադրութեանց ծախքերը խնայել, եւն.։

ԱԼՔՈԼԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ

Ի՞ՆՉ Է

ԱԼՔՈԼԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆԸ, ՊԱՏՃԱՌԸՐԵՐԸ
ԵՒ ՀԵՏԵՒԱՆՔԸ

Մոլութիւնը, սովորութիւններու շարունակութիւնն է՝ որ ժամանակէ մը վերջը երկրորդ բնութիւն կամ մոլութիւն կը դառնայ։ Այնպէս է նաեւ ալքոլամոլութիւնը՝ որ սկիզբէն մէկ կամ երկու գաւաթներով կը սկսի ու վերջը չիշերու եւ օրերու կը փոխուի, սա՛ պատճառով որ ամէն օր առնուած մէկ երկու գաւաթը այլեւս պահանջուած սովորութեանց մաս կազմած ըլլալով՝ արբեցողին ապասած արդիւնքը տալէ կը դադրի, որով ալքոլավարժը ստիպուած կ'ըլլայ այդ քանակը աւելցնելու՝ անկէ հառնելու մը զգացած ըլլալու դիտումով ու կ'ըլլայ ալքոլին գերին ու մոլին։

Ինչ է պատճառը որ մարդիկ ոգելից ըմպելիք կը գործածեն։ Պատճառները մէկէ աւելի են՝ որոնց ամէնքն ալ ոգիտութեան եւ սխալ դատողութեան արդիւնք։ Ոմանք կ'ենթադրեն թէ օրուան յոգնութիւնները, տառապանքները ու մտածումները իրիկուան օրի գաւաթներուն մէջ կրնան թաղել անհետացնել եւ անխռով քնանալ, ոմանք կը խորհին թէ կենցաղագիտութեան պահանջումներէն մին է եւ մեծ ասօթ պիտի ըլլար երբ ընկերութիւններու մէջ գտնուէր մէկը եւ մերժէր ըմպելիին գաւաթը, եւ տակաւին չատեր ալ տեսակ տեսակ մտացածին պատճառներով ինքզինքին տուած են ալքոլի աւերիչ հեղուկին ազդեցութեան։

Ինչ որ ալ ըլլայ արբեցողներու ալքոլի մասին ունեցած գաղափարները՝ բացարձակ տխալ մըն է կարծել թէ ալքոլը մարդուս համար ջուրի պէս կենսական ըմպելի մըն է եւ առանց անոր մարդ չի կրնար ապրիլ։ Ընդհակառակը մարդ շատ աւելի առողջ, կորովի ու աշխոյժ պիտի ըլլար այն ատեն՝ երբ իրը ըմպելի միմիայն գործածէր ջուրը եւ զգուշանար այն ամէն թունաւոր ըմպելիներէն՝ զոր ոգելից ըմպելի կը կոչենք։

Ըսինք թէ՝ ըստ ոմանց ալքոլը կազդուրիչ է։ Բոլորովին տխալ գաղափար մը չէ այս։ Ալքոլը կազդուրիչ է ինչպէս որ բժշկական դեղերուն մեծագոյն մասը քիչ կամ շատ քանակութեամբ ալքոլ կը պարունակեն իրենց մէջ։ Բայց բոլորովին անհիմն է այն գաղափարը թէ՝ մարդ ինքզինքն օրական քանի մը գաւաթ օղի, գինի, քոնեաք, ապսէնթ եւն. գործածելով կը կազդուրուի եւ կը զօրանայ։ Նոյն իսկ եթէ գտնուի մէկը որ ըսէ թէ՝ ժամանակ մը ոգելից ըմպելիք գործածելով առողջութիւնը գտած է եւ եթէ պատահի որ օր մը զօրաւոր պատճառով ստիպուած ըլլայ իր սովորական ըմպելին չխմել, անմիջապէս կը հիւանդանայ ու երբ որ խմէ այն ատեն կը կազդուրուի, շատ ձախաւեր փաստաբանութիւն մը ըրած պիտի ըլլայ, քանի որ ճշմարտութիւնը սա՛ է թէ այդ մարդը շատ աւելի զօրաւոր պիտի ըլլար եթէ բընական ալքոլ գործածած չըլլար, թէեւ առ այժմ իր արտաքին երեւոյթովը առողջ կ'երեւայ, բայց ներքնապէս հիւանդ է՝ ներքին գործարանները ալքոլի ազդեցութեամբ այրած պրկուած են, եւ երիտասարդ տարիքն է որ հիմակուհիմայ կը դիմադրէ այս անողոք ախտին։ Տարիներու ընթացքին մէջ մէկ կողմէն ալքոլին ամենօրեայ գործածութիւնը եւ միւս կողմէ կանխատես ծերութիւնը այլեւս չպիտի կրնան մաքառիլ հիւանդութեան դէմ՝ եթէ օխաներով ալ ալքոլ գործածուի, եւ աւելի ցաւալին հոն է որ՝ բժշկական դեղ եւ խնամք ալ շատ քիչ հաւանականութիւն ունին օգտակար ըլլալու, որովհետեւ ներքին գործարաններու բոլոր թելերն ու անօթները խանգարուած ըլլալով կարող չեն՝ առնուած դեղն ու սնունդը օգտակար ընելու։ Տխուր հետեւութիւնը դժուար չէ գուշակել՝ որոնց բազմաթիւ օրինակներուն ալ շատ անգամ ականատես եղած եւ համոզուած ենք։ Խելագարութեան, լուսնոտութեան, թոքախտի, անդամալուծութեան եւ տակաւին շատ մը հիւանդութեանց ու վերջապէս կանխատես մահերու ենթակայ եղողներուն հարիւրին երեսունը ալքոլամոլները եղած են՝ որոնց սերունդն ալ այդ ախտերը ժառանգած է։ Հետեւաբար ալքոլը մարդկային կեանքը փճացնող ըմպելի մըն է, եւ միայն այն ատեն կրնայ օգտակար ըլլալ՝ երբ բժշկին խորհրդովը ու տուած չափովը գործածուի, հակառակ պարագային հիւծող, քանդող ու ապականող պիտի ըլլայ այդ հեղուկին գործածութիւնը։

Գալով այն կարծիքին թէ՝ ալքոլը մարդուս տառապանքն ու մտահոգութիւնը մոռցնող ընութիւն ունի և ատոր համար շատեր օրուան մեծագոյն մասին մէջ տքնած ու նեղուած ըլլալով ալքոլի միջոցաւ կ'ուզեն քիչ մը հանգիստ գտնել և գէթ օրուան մէկ երկու ժամուան մէջ խաղաղիկ ու հանգարտ ժամանց մը ունենալ, այս ալ ոչ նուազ դատապարտելի գաղափար մըն է, որովհետեւ երբ խորհուի թէ՝ քանի մը ժամուան անդորը կարծուած կեանքին չէ՞ որ պիտի յաջորդեն աւելի յոգնալու ուշացումներէ ժամեր և այն ատեն մտահոգութիւնն ու հոգը ալ աւելի կրկնապատկուած չպիտի՞ ըլլան՝ երբ պակաս չեն նաեւ գինով վայրկեաններու մէջ տեղի ունեցած չահատակութիւններ ու մինչեւ իսկ ոճրագործութիւններ։

Ալքոլամոլ արհեստաւորը իր մտահոգութիւնները օղիին չիշին մէջ խղդելու թիւր ըմբռնումով իրիկուան երբ գործը աւարտած տուն վերադառնայ, տունէն առաջ պարտականութիւն մը ունի կարծես գինետուն մտնելու։ Կը մտնէ ներս, անկիւն մը կը տեղաւորուի ուր կը գտնէ անպատճառ իրեն նման շատեր, առաջին և երկրորդ գաւաթին տակաւին մտադրութիւն ունի տուն երթալու և կնոջը ու զաւակներուն հետ ճաշելու։ բայց երբ երրորդ և չորրորդ գաւաթները կը յաջորդեն մէկ մէկու ետեւէ, ալեւս կը մոռնայ տունն ալ, կինն ալ, զաւակներն ալ, քանի որ ալքոլին ազդեցութեամբը հիմայ զգացումները բոլորովին բթացած և դատողութիւնն ալ կորսուած է ու կը կարծէ թէ հիմայ այս աշխարհէն բոլորովին տարբեր աշխարհի մը մէջ կ'ապրի ան, հո՛ն հոգ և մտածում չը-կայ, ինքզինքը երջանիկ կ'զգայ, և այդ կեանքին վայելքները ի ամբողջովին ըմբռնված ըլլալու համար գաւաթները կուլ կուտայ մէկ մէկու ետեւէ ու մէկ ժամ առաջուան աղնիւ ու հեզահամբոյր մարդը հիմայ շատ խիստ ու ցասկոտ եղած է, այնպէս կ'երեւակայէ թէ հուժկու մէկն է ինքզինքն, միայն իր կամքն է որ կ'ուզէ առաջ տանիլ ամէն պարագայի մէջ ալ։ Ուրիշ հոգ թէ տունը կիրն ու զաւակները իրեն կ'սպասեն, թերեւս ուտելու հաց ալ չունին, տակաւին տուն չէ գացեր և զաւակներուն համար իրը ուտելիք գնածները ծրարներով գինետան սեղանին վրայ կը մնան դեռ, ո՞վ պիտի մտածէ այն պզտիկներուն վրայ՝ որոնք մօրերնուն վզին պլլուած «մայրիկ, անօթի ենք, հայրիկը ե՞րբ պիտի գայ» ըսելով կը ճռան։ Հայրիկը գինետան մէջ օղի կը ճնկէ երբ մայրիկը տանը մէջ զաւակները կը մխիթարէ «անուշիկնե՛րս, քիչ մը ալ համբերեցէ՛ք հիմայ պիտի գայ» ըսելով։ Դիշով հայրը երբ ցոլորովին օղէն յափրացած տուն կը վերադառնայ, մարքին հետ քանկն ալ պարպած ըլլալով գինետան սեղանին վրայ, կէս գիներ եղած է արդէն և խեղճ պզտիկները հո՛ս ու հո՛ն խնկած ու քնացած են շատոնց առանց բերանէն բան մը դրած ըլլալու։ Եւ ասոնց ամենուն պատճառը՝ իրը թէ օրուան տառապանքները մեղմացնել է։ բայց ո՞ւր է մեղմացում, այս կերպով հոգը կը կրկնապատկուի ոչ թէ կը մեղմանայ, որովհետեւ արբեցողը նախ առողջութիւնը և յետոյ դրամը վրայ կուտայ՝ գործաւոր մարդու մը ընտանեաց մէկ օրուան պարէնին արժէքը։ Վերջապէս արբեցողը երբ գինովութենէն սթափի խղճի խայթ չունենար արդեօք նախընթաց գիշերուան իր զաւակներուն պատճառած զրկանքին համար, երբեմն միայն այսչափով ալ չվերջանար ու տակաւին շատ մը ազնուական վախճաններու ալ կը յանգի գինովին ընթացքը՝ որուն համար լաց ու զըղջում այլեւս կարեւորութիւն չունին, քանի որ եղածը եղած է՝ գործը գործեն անցած, ինչպէս կ'ըսուի սովորաբար։ Հետեւապէս ընտանիքի տէր հայր մը իր մտիթարութիւնը փոխանակ օղիին գաւաթին մէջ փնտռելու թո՛ղ փնտռէ իր ընտանեկան յարկին մէջ ուր իր սիրասուն զաւակները իրենց անուշիկ ճռռողիւններով շատ աւելի կրնան մեղմացնել իրենց հօրը յոգնութիւնները քան օղիի կիզիչ հեղուկը որ մարդս թունաւորելէ ուրիշ յատկութիւն չունի։

Ցաւալի սովորութիւն մը եղած է որ՝ շատեր իրար պատուաւորած ըլլալու համար ոգելից ըմպելիք կը հրամցնեն, և շատ մը բարեկամներ իրենց լուրջ խօսակցութիւնները գինետան մէջ օղիով կամ գարեջուրով զարդարուած սեղաններու շուրջ է որ կը կատարեն։ Ասոնք խիստ յոռի սովորութիւններ են որ նորանա երիտասարդութիւնը կրնան ալքոլամոլ ընել, և ինչո՞ւ չհաւատանք թէ ալքոլամոլութեան գլխաւոր պատճառը այս գէշ սովորութիւնը եղած ըլլայ։ Պարզ է թէ առանց մէկի երկուք և առանց երկուքի չորս չըլլար, մոլութեան մը առաջքը առնելու համար պէտք է սկզբնական պատճառները արգիլել, բարեկամ մը բարեկամին գարեջուր հրամցուցած ըլլալուն համար երկրորդը կ'ուզէ զայն փոխարինած ըլլալ և աւելին ընել մէկի տեղ երկուք հրամցնելով, և այսպէս փոխադարձաբար՝ որուն հետեւանքը կ'ըլլայ արբեցութիւն և այս սովորութիւնը շարունակելով մոլութիւն կը դառնայ։ Ինչո՞ւ այս աղետալի հետեւութիւնը՝ որովհետեւ սխալ դատողութեամբ և թիւր ըմբռնումով բարեկամը ոգելից ըմպելիքով պատուասիրել ընդունած է։ Արդեօք բարեկամը մեծարելու համար հրամցնելիք ըմպելիներ կը պակսի՞ն, կան շատ մը քաղցրահամ օշարակներ, կան չաքարեղէններ եւն., որոնք իրենց անոյշ համովն ու հոտովը հաճոյքով առնուելէ զատ իրը սնունդ ալ կրնան օգտակար ըլլալ, մինչդեռ առաջին անգամ ոգելից ըմպելիք գործածողը նողկանք ու պըժգանք կ'զգայ իւրաքանչիւր ումպին և անպատճառ ստամոքսը կը խանգարի ու շատ անգամ ալ հիւանդ կ'ըլլայ։

Ասոնք զօրաւոր փաստեր չե՞ն ոգելից ըմպելեաց վնասակարութիւնը ապացուցանելու համար։ Ուտելու և խմելու համար ընութիւնը շատ բան պարգեւած է մեզ. ինչո՞ւ անբնական բան մը չենք զգար ուրիշ ըմպելիներ առնելով և միայն ոգելից ըմպելին է որ երբ ստամոքսէն ներս մտնէ կը փոխէ մարդուս ընաւորութիւնը, միտքը, զգացումները, մէկ խօսքով տարբեր մարդ կ'ընէ զայն, բարի մարդը չար կը դառնայ, բարեհամբոյր ընաւորութիւնը ցասկոտութեան կը փոխուի, ինչ որ մտքէն իսկ չէր անցներ իր բընական վիճակին մէջ՝ գինովութեան մէջ կը գործադրէ, անբարոյականութիւն, գողութիւն, մարդասպանութիւն և ասոնց նման շատ մը ոճիրներ գինովութեան մէջ կը գործուին։

Կարծեմ կրցայ բացատրել թէ ալքոլամոլութիւնը մարդուս ֆիզիքականին չափ բարոյական ալ կը ներգործէ իր քայքայիչ ազդեցութիւնը։ Աշխարհի մէջ իրը մարդ ապրելու համար գլխաւորաբար երեք բան պէտք է, առողջութիւն, բարոյական նկարագիր և դրամ։ Ալքոլամոլը այս երեք կենսական յատկութիւններէն ալ զրկուած է։ Այն անձը որ արբեցող է՝ բարոյականը անոր քով գործ չունի, որովհետեւ իր անձին տէրը չէ և իր ըսածին ու ըրածին գիտակցութիւնը չունի։ Արբեցողը առողջ չէ, նոր ըլլալ՝ ալքոլին ենչումովը մարմինը տկարացած ըլլալով տրամագիր է ամէն տեսակ հիւանդութիւն ընդունելու ինչպէս որ այս իրողութեան յաճախ ականատես եղած ենք և աշխարհի բոլոր բժիշկներն ալ այս ճշմարտութիւնը հաստատած են։ Արբեցողը դրամի տէր չկրնար ըլլալ՝ որովհետեւ իր չանձին մեծագոյն մասը ըմպելիքի յատկացուցած է և գրպանը որքան դրամ որ ունենայ նոյնքան կը խմէ։ Եթէ պատահի որ դրամ ալ չունենայ —ինչ որ շատ հաւանական է արբեցողին համար— ունեցած ամենակարեւոր իրերը անգամ ծախելով օղիի կուտայ, ալ անոր գերին եղած ըլլալով։ Ասոնց իրականութիւնը հաստատելու համար փաստերու պէտք չկայ, ամէն մարդ եթէ լրջօրէն այս նիւթին վրայ խորհրդելով ակնարկ մը ձգէ իր շուրջը գտնուած անձերուն վրայ անպատճառ մէկէ աւելի կենդանի օրինակներուն ականատեսը պիտի ըլլայ։ Ինչո՞ւ ուրեմն խմել այս անպիտան հեղուկը որ մարդուս բարոյական, ֆիզիքականը և նիւթականը ապականելէ, քանդելէ և փճացնելէ զատ յատկութիւն մը չունի, կարելի չէ երեւակայել ուրիշ հիւանդութիւն կամ մոլութիւն մը որ ալքոլամոլութեան չափ աւերիչ ըլլայ։ Հետեւաբար կարժէ ամէն զոհողութիւն յանձն առնել մարքաւելու համար այս անողոք ախտէն՝ որ մարդուս կեանքը փճացնելէ զատ ապագայ սերունդին ալ դժբախտութեանց պատճառ կ'ըլլայ։

Բերա Մ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՌՕՊԷՐԴ ԳՕԼԷՃ

Վարժարանիս յատաջիկայ տարեշրջանը կ'սկսի սեպտ. 1/13ին։ Կարգադրութիւններ եղած են վաճառականական ուսումը բաղձացուած կատարելութեամբ աւանդելու համար։ Վարժարանիս մասնաւոր բժիշկը ուսանողներու առողջութեան, մարմնամարզներուն և խաղերուն, ինչպէս նաեւ վարժարանին ընդհանուր առողջապահական վիճակին վրայ կը հսկէ։ Մարմնամարզի նոր և գեղեցիկ մասնաւոր շէնք մը կառուցուած է նորոգապէս, իր մէջ ունենալով մարմնամարզի ամէն տեսակ գործիքներ, վերջին դրութեանց համաձայն։ Երկու տարիէ ի վեր բացուած է նաեւ փոքր տղոց յատուկ նոր շէնք մը, ուր կ'ընդունուին մինչեւ տասը տարեկան աշակերտներ։

15—25

ՑԵՐ ԵՒ ՅՆՈՐՔՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՔՍԷՐԵԱՆ

ՀԱՒԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԴՈՄԱԶՆՆԱԿԱՆ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍՈՂԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Կուտին ներքին մաշկը լորձնամաշկով մը ծածկուած է։ Այս մաշկին վրայ ամենափոքր ուռեցքներ կը գըտնուին որոնց բերնակեղիք անունը կուտան։

Լեզուն ամառուտ թաղանթով մը ծածկուած նեղ և սրածայր հատուած մըն է։

Լեզուախտ անունով ճանչցուած հիւանդութիւնը այս ամառուտ թաղանթին խանգարումովը և ուռենալովը առաջ կուգայ։

Ճուչակբերան կամ հաղագ (glotte) ուղղափէ բացուածք մըն է որուն գոց և բաց գտնուիլը հաւին գլխի շարժումներէն կախում ունի։ Եթէ հաւը գլուխը բարձրացուցէ, այն ատեն խոչակ բերանը կը գոցուի և ասոր համար է որ հաւը ջուր խմած ատեն իր գլուխը կը բարձրացնէ։ Գլխուն օդին մէջ բարձրացումը հաւերու կողմէ Ատուծոյ ուղղուած երախտագիտական ցոյց մը նկատուած էր ժամանակին։ Հաւերուն հիւանդութիւններուն առաջքը առնելու և զանոնք պարատայնելու համար անոնց գլուխը բռնութեամբ վեր կը բռնենք և այսպէս անհրաժեշտ համարուող դեղեր և պարարտացուցիչ մարմիններ առանց ո և է վտանգի կրնանք կլլեցնել մեր հաւերուն։

Սնունդը բերանէն մինչեւ ստամոքսը փոխադրող խողովակին ստուգն կամ որկոր (oesophage) կ'ըսեն։

Որկորը բերանին վերջաւորութեանը վրայ գտնուող նեղ և երկայնակէզ բացուածքով մը կ'սկսի և վիզէն անցնելով կուգայ կը վերջանայ որովայնին ձախ կողմին վրայ։

Այս երկար անցքի մէջտեղին որկորը երեք քսակներու կամ ստամոքսներու ծնունդ կուտայ։

Ա. Առաջին քսակը դուրսէն ալ դիտելով կարելի է տեսնել, եթէ սակայն մնունդով լեցուած ըլլայ։ Այս քսակին խածեակ «գուրսագ» անունը կուտան։ Խածեակը կուրծքին սկզբնաւորութեանը և անրակներուն մէջտեղը գտնուող քսակ մըն է և առաձգական ու զօրաւոր լորձնամաշկով մը կազմուած է։

Խածեակին խանգարումովը, անմարսողութիւն, փորուռեցում և կաղերու գոյացումով տեսակ տեսակ ուռեցքներ առաջ կուգան։

Բ. Երկրորդ քսակը։—Որկորը խածեակը կազմելէ վերջ կուրծքին և անրակներուն մէջէն անցնելով հետզհետէ կը նեղնայ և այսպէս կը կազմէ աւելի փոքր, նեղ և երկայն երկրորդ քսակը ուր կը դտնուին ստամոքսային ծանօթ գեղձերը և այս պատճառաւ բազմագեղձային խածեակ անունը կ'ստանայ։

Գ.—Երրորդ քսակը խիստ նուազ մէջտեղով մը կը յաջորդէ երկրորդին և կ'անուանուի քարձիկ «թաշլըգ»։ Քարձիկին արտաքին մասը առաձգական և փայլուն է և ներքին մասը բարակ դնդերներու ուժեղ կապակցութիւնով մը հիւսուած է։ Խածեակը իր մէջ կը պարունակէ դեղնորակ գոյնով մարմին մը որ քարերու և կրաքարերու լուծմանը կը ծառայէ։

Մնունդին հեղուկ մասը առաջին և երկրորդ քսակներէն և կամ ստամոքսներէն կը ծծուին և առողջ հաւի մը քարձիկին մէջ հեղուկ մարմին կարելի չէ նշմարել։ Մարսողական գործարաններու խանգարմանը միջոցին եթէ քարձիկը հեղուկ մնունդով լցուի, այն ատեն հաւին առողջութիւնը մեծապէս վտանգուած կ'ըլլայ։

Աղիք.—Նրբաղի և լայնաղի անուններով երկու մասի կը բաժնուի։ Նրբաղին մարսողական խողովակներու ե՛ն երկարն է և իր վրայ կը կրէ երկու կուրաղիներ «քէօր պաղարսագ»։ Լայնաղին կարճ խողովակ մըն է և կը գտնուի նրբաղիին վերջաւորութեանը վրայ։

Միջնաթաղանթ (mésentère).— Աղիքները իր մէջ հաստատուն բռնող թաղանթ մըն է ուր կը հաւաքուին իւղային մասերը։

Թափան. (Rectum) լայն աղիքին վերջաւորութեանը վրայ կը գտնուի և իր մէջ կը բացուին մրգերակները։ Մէզը եւ կղկղանքը այս գործարանին ջղային գալարումովը մարմնէն դուրս կ'արտաքսուին։

Այս ընդունարանին մէջ կը վերջանան նաեւ հաւին և աքաղաղին ծնունդական գործարանները։

Լեարդ (Թարաճիյէր) հաւազգիներու մէջ ամենաւոր կենդանիներու հետ բաղդատելով աւելի զարգացած կը գտնուի։ Կ'ըսուի թէ հաստատուն և հեղուկ մնունդներու մարսողութիւնը կը դիւրացնէ։

Գանկրէատ. — (Pancréas) Գեղձային մարմին մ'է և ուրկէ արտադրուող մարսեցուցիչ հեղուկը երկու փոքր խողովակներու միջոցաւ կը թափի աղիքին մէջ։ Գանկրէատային հոյզը լեարդին հոյզէն այսինքն մաղձէն աւելի կարեւոր եւ աւելի որոշ դեր մը կը խաղայ մարսողութեան մէջ։

Փայծաղ (տալագ). հաւերուն մէջ խիստ փոքր և դլանաձեւ գործարան մըն է որուն պաշտօնը իրը թէ մարսողութեան դիւրացումին կը ծառայէ։

ՀՐԱՆՏ Ս. ՏԱՆՇԻԿԵԱՆ
մասնագէտ
երկրագործական գիտութեանց